

Mia Montonen (red.)

Möten på vägen – orientering i sociala landskap

Möten på vägen – orientering i sociala landskap

Mia Montonen (red.): Möten på vägen – orientering i sociala landskap

FSKC Rapporter 2/2013

Ab Det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området

Publikationen finns i PDF på våra webbplats www.fskc.fi

Helsingfors 2013

ISBN 978-952-5588-90-3 (HFT)

ISBN 978-952-5588-91-0 (PDF)

Innehåll

1	Inledning <i>Mia Montonen</i>	5
2	Att grunda ett kompetenscenter <i>Henrik Hägglund</i>	7
3	Ett brev till Eini <i>Max Gripenberg</i>	14
4	Eini – yleensä yhteistyön ja erityisesti pohjoismaisen yhteistyön ja kehittämisen ystävä <i>Ulla Salonen-Soulié</i>	17
5	Eini – ajattelija, tarkkanäköinen havainnoija ja tietävä keskustelija <i>Merja Anis</i>	20
6	Eini, trogen vän, kreativ samarbetspartner och organisatör <i>Synnöve Karvinen-Niinkoski & Ilse Julkunen</i>	25
7	Utbildning och utveckling för social hållbarhet i öppna landskap <i>Camilla Wikström-Grotell, Åsa Rosengren & Ellinor Silius-Ahonen</i>	32
8	Utbildning i utveckling <i>Eva Juslin & Pia Liljeroth</i>	39
9	Mission: Den åboländska välfärden <i>Petra Henriksson</i>	45
10	Perhekeskukset – yhteinen arvopohja lasten- ja perheiden palveluihin <i>Marjatta Kekkonen, Mia Montonen & Riitta Viitala</i>	47
11	Brev till bossen (och kollegan) <i>Mia Montonen & Ann Backman</i>	55
12	För FSKC i den minsta detaljen, i den stora bilden och mot horisonten <i>Torbjörn Stoor</i>	59
13	Einis skuta kastar loss <i>Petra Zilliacus</i>	63

1

Inledning

När vi fick höra att Eini skulle gå i pension, började vi fundera på hur vi kunde komma ihåg henne, med något som hon skulle uppskatta och som för henne samtidigt skulle bli ett minne, men också förmedla den uppskattning och den tacksamhet för det digra arbetet Eini har gjort för det sociala området och FSKC.

Ganska snabbt blev det klart att många tyckte att idén om en "vänbok" kunde svara på de tankar vi hade om den gåvan vi ville ge Eini. På senare år har det varit ganska vanligt med någon form av vänböcker, antingen när personer fyller år, som tex *Hälsa och välfärd i ett föränderligt samhälle – festskrift till Gunborg Jakobsson*, som publicerades med anledning av Gunborgs 60-års dag eller när någon går pension, som t.ex *Tahdolla tuloksia sosiaalialalla*, en vänbok till socialrådet Martti Lähteenens ära, när han gick i pension. Utmaningen för oss blev då att få ihop en bok som inte blir upprepning. Eftersom vi inte kunde komma på ett klart tema för denna bok, beslöt vi att vi går ut med en öppen inbjudan, den som känner sig manad skriver och skriver antingen på finska eller på svenska det som personen i fråga vill skriva i Einis "vänbok". Boken fick formas enligt artiklarna och det blev bra så.

Bokens artiklar beskriver, precis som bokens titel: *Möten på vägen – orientering i sociala landskap*, både professionella och privata möten, samtidigt som helheten ger en mångsidig bild av Eini, men också av kompetenscenterverksamheten samt utvecklingsarbete inom det sociala området.

I boken finns egentligen fyra helheter. I den första delen beskrivs kompetenscenterverksamhet, lite från olika synvinklar (Hägglund, Gripenberg, Salonen-Soulier, Anis). I den andra delen beskrivs utvecklingen av Mathilda Wrede- institutet och praxisareenan (Karvinen-Niinkoski & Julkunen och Wikström-Grotell, Rosengren & Silius-Ahonen). I den tredje delen diskuteras utvecklingsarbete mera konkret (Juslin & Liljeroth,

Henriksson, Kekkonen, Montonen & Viitala). Skriften avslutas med tre bidrag som på sätt och vis sammanfattar Einis arbete på FSKC. Den första artikeln (Backman & Montonen) beskriver Einis bidrag till Ann Backmans och min (Mia Montonens) personliga utveckling som utvecklare inom det sociala området. I den andra artikeln skriver FSKC:s nuvarande VD Torbjörns Stoor VD arbetet och det arv som Eini givit. Denna bok avslutas med en sång, *Einis skuta kastar loss*, där Petra Zilliacus ger en sammanfattande beskrivning av Eini och hennes arbete.

Mia Montonen, utvecklingschef, FSKC
redaktör för boken

2

Att grunda ett kompetenscenter

Rekrytering av rätt person till rätt jobb är ett av de viktigaste besluten för vilken organisation som helst – det vet alla. Speciellt då en ny verksamhet ska planeras och inledas är det ofta av avgörande betydelse att rätt personer engageras. Den 15 augusti 2000 anställde Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet Eini Pihlajamäki som planerare för projektet ”Den finlandssvenska kompetenscentralen inom det sociala området”. Det anställningsbeslutet kom snart att visa sig vara en lyckträff inte bara för Soc&kom utan också för utvecklingsarbetets inom det sociala området i Svenskfinland.

Men låt oss börja litet tidigare.

Någon gång år 1999 började det höras rykten om att utvecklingsarbetet inom det sociala området skulle organiseras i helt nya former. Det sades att man nu planerar något helt nytt gällande de s.k. undervisningssocialcentralerna och gällande kopplingen mellan utbildning, forskning och utveckling. Verksamheten med undervisningssocialcentraler hade på vissa håll i landet pågått sedan 1980-talet och universiteten – bland dem Helsingfors universitet och Soc&kom – hade beviljats särskilda medel för att grunda lektorat för den här verksamheten. Soc&kom och statsvetenskapliga fakulteten byggde upp den svenskspråkiga USC-verksamheten i samarbete med Helsingfors stad, och det fanns också planer på verksamhet i Österbotten. Trots att USC-verksamheten innehöll många viktiga ingredienser, uppfattades dess bredd inte som tillräcklig för att skapa förutsättningar för ett omfattande utvecklingsarbete och en fungerande kontaktyta mellan utbildning, forskning och praktik inom det sociala området. Det behövdes nya strukturer och nya verksamhetsformer.

En statlig arbetsgrupp – arbetsgruppen för undervisningssocialcentraler – avgav i december 2000 sitt betänkande och föreslog att kompetenscentraler inom det sociala området skulle grundas. Redan innan gruppen var klar med sitt arbete hade planeringen av kompetenscentraler – eller som vi sedan av

språkvårdarna lärde oss att man ska säga, kompetenscenter – dock kommit i gång på många håll i landet. På svenskt håll hade vi redan i början av år 2000 kommit en bit på planeringen av en – som man då tänkte sig – tvåspråkig klinik och en nätverksbaserad kompetenscentral, koordinerad från Helsingfors. Soc&kom fungerade som en bas för och initiativtagare till planeringen, och tillsammans med Helsingfors universitet och Helsingfors stad och med bidrag från Social- och hälsovårdsministeriet fick högskolan ihop resurser för att inleda det egentliga planeringsarbetet. Soc&koms professor i socialpolitik och socialt arbete Helena Blomberg-Kroll var projektledare, och det hela fortskred snabbt: I augusti anställdes alltså Eini Pihlajamäki som planerare för den kommande kompetenscenterverksamheten. Eini visade sig vara det perfekta valet till planerare – hennes förmåga till nätverksbyggande var och är oöverträffad och hennes kännedom om såväl det sociala området som om Svenskfinland i det närmaste oslagbar.

Redan i september 2000 var tiden mogen för att skicka ut ett upprop till olika potentiella intressenter i Svenskfinland för att kalla till en rådplägning angående "Den finlandssvenska kompetenscentralen inom det sociala området". Den rådplägningen hölls i början av oktober på Soc&kom, och ett slutresultat av mötet var att en koordinerande planeringsgrupp tillsattes. Planeringsgruppen sammanträdde till sitt första egentliga möte den 1 december 2000. Det var ingen liten grupp – där ingick representanter för flera kommuner i olika delar av Svenskfinland, universiteten och yrkeshögskolorna hade sina representanter, Kommunförbundet var med, liksom också Kårkulla samkommun samt flera organisationer inom den tredje sektorn. Antalet deltagare i planeringsgruppens arbete var stort – från gruppens protokoll framgår att det var mer än trettio personer som en eller flera gånger deltog i gruppens möten. I regel brukade ungefär 15 personer vara närvarande vid varje möte.

I ett ganska tidigt skede av planeringsprocessen ställdes planeringsgruppen inför frågan: Vilken organisationsform ska kompetenscentret ha? Hela processen med grundande av kompetenscenter var så till vida intressant att man från statligt håll – ovanligt nog – inte uppställde någon speciell organisationsform som krav för de kommande kompetenscentren, trots att staten planerade att delvis finansiera verksamheten genom statsunderstöd. I

planeringsgruppen för det finlandssvenska kompetenscentret diskuterades därför fördomsfritt olika modeller. Alla var från början ganska ense om att det inte vore en god idé att grunda en samkommun. Sedan fanns möjligheten att ha en kommun – till exempel Helsingfors – som huvudman, med vilken de övriga parterna skulle ingå avtal. Också den modellen slopades snart – den skulle lätt ha medfört en alltför stark Helsingforscentrering och kanske fjärrmat de andra regionerna från verksamheten. Planeringsgruppen var hela tiden mycket medveten om att också andra kompetenscenter skulle komma att grundas på Svenskfinlands geografiska område, och att en del av dem åtminstone formellt – och kanske också i praktiken – skulle vara tvåspråkiga. I gruppen var förhoppningen stark om att alla svensk- och tvåspråkiga kommuner och relevanta organisationer skulle ansluta sig till det finlandssvenska kompetenscentret.

Till slut var det i varje fall två organisationsformer som vann mest understöd: registrerad förening eller aktiebolag. Föreningsalternativet kändes både bekant och tilltalande. Planeringsgruppen bekantade sig bland annat med Sydkustens landskapsförbund, som är en förening med en verksamhet inte helt olik ett kompetenscenters. Det fanns ändå vissa nackdelar med en förening, och speciellt besvärliga framstod de eventuella problemen med de årliga besluten om medlemsavgifter och indrivningen av avgifterna. Visserligen skulle en årlig medlemsavgift ha kunnat ge ett välkommet tillskott till kompetenscentrets kassa, men samtidigt kunde föreningsmodellen ha lett till ett ständigt diskuterande med kommuner och andra medlemmar om huruvida det alls lönar sig att höra till kompetenscentret och betala medlemsavgift. Planeringsgruppen avstod alltså från föreningsmodellen.

Kvar fanns då alternativet aktiebolag. Fördelarna var uppenbara: Aktiebolagsformen är smidig att förvalta, den som en gång köpt aktier i bolaget behöver inte årligen besluta om nya insatser, kommuner eller andra organisationer som inte kommit med från början kan senare köpa aktier och på det sättet bli delaktiga i verksamheten. Planeringsgruppen stannade för att grunda ett aktiebolag. Ännu fördes en viss diskussion om hurudant bolag det skulle bli: Det fanns de som förespråkade ett aktiebolag med en eller ett par stora aktieägare som sätter in ett större kapital, och så fanns de, som

menade att ingen ska bli en dominerande ägare i bolaget. Den senare modellen vann, och snart engagerades en bolagsjurist som gjorde upp bolagsordning och övriga dokument för bolaget. Aktieinsatserna begränsades: Intressenterna erbjöds att teckna minst fem och högst 20 aktier i bolaget. På det sättet blev ingen enskild ägare dominerande och bolaget fick en mer – om man så kan säga – demokratisk prägel. Vid den konstituerande bolagsstämman som ordnades på Svenska social- och kommunalhögskolan den 14.12.2001 – dagen efter att lagen om kompetenscentrumverksamhet (1230/2001) hade stadfäst – tecknade så 30 kommuner, en samkommun, två universitet, tre yrkeshögskolor och sex tredje sektorns organisationer sammanlagt 358 aktier. Spridningen över Svenskfinland var god, och ännu bättre blev den följande år då ytterligare nio kommuner tecknade aktier i bolaget. Det totala antalet aktieägare blev således 51. I dagens läge är antalet ägare något mindre; kommunsammanslagningar har ägt rum, liksom också sammanslagningar av yrkeshögskolor.

Organisationsformen var därmed avgjord. I bolagsordningen ingick – och ingår – inte bestämmelser om andra organ än de normala i ett aktiebolag – en styrelse och en verkställande direktör. Men i aktionärsavtalet, som alla som tecknade aktier också undertecknade, utformades den övriga organisationen för kompetenscentret. Den från början planerade, och för kompetenscentrets verksamhet centrala undervisnings- och utvecklingskliniken, var en viktig del av det nya kompetenscentret. Dess verksamhet och organisering baserade sig – och baserar sig fortfarande – på ett separat avtal mellan flera involverade parter – Helsingfors stad, Helsingfors universitet, Svenska social- och kommunalhögskolan och Kompetenscentret. Sedermera har flera kommuner, liksom yrkeshögskolan Arcada, kommit med i avtalet. Kliniken grundades officiellt år 2002 och vid en stor invigningsfest fick den sitt namn ”Mathilda Wrede-kliniken” – sedermera ”Mathilda Wrede-institutet”. Med mer än 10 års erfarenhet är det lätt att konstatera att kliniken, institutet, har varit en av kompetenscentrets framgångsfaktorer och att det var både klokt och framsynt att från början satsa på dess verksamhet. Av avgörande betydelse för institutet och hela kompetenscentret var Helsingfors stads och speciellt chefen för stadens svenska socialservice, Ulla-Stina Henricsons positiva inställning och engagemang för verksamheten.

Men FSKC skulle ju vara en bred organisation; inte bara centrerad kring kompetenscenterbyrån och kliniken i Helsingfors. Därför föreskrev det ursprungliga aktionärsavtalet om utlokaliserade regionala enheter och regionala råd i regionerna Östra Nyland, Nyland, Åboland och Österbotten. Råd tillsattes, och de verkade en tid. Den finansiering som kompetenscentret erhöll räckte dock aldrig till att grunda egentliga regionala enheter. De regionala råden blev mer eller mindre hängande i luften; intressanta projekt initierades, projektmedel förhandlades fram, men den stabila, kontinuerliga regionala verksamheten förverkligades inte. Sedermera har kompetenscentret helt avstått från de regionala råden, vilket ändå inte innebär att regional verksamhet skulle ha saknats. Denna verksamhet har i stället varit projekt- och nätverksbetonad, beroende på de olika finansieringsformer som kunnat erhållas till kommunerna. Läser vi FSKC:s verksamhetsberättelser under de gångna åren kan vi med glädje konstatera att de regionala kontakterna har varit täta och att utvecklingsarbetet riktat sig till kommunerna just på det sätt som det från början var avsett. En central aktör för uppbyggandet av de här regionala nätverken har under många år varit Eini Pihlajamäki, som redan i sitt arbete som planerare för kompetenscentret starkt framhöll den regionala verksamhetens betydelse.

Ekonomi för kompetenscentren har varit föremål för ständiga diskussioner. Redan i ett ganska tidigt skede av planeringen var det känt att den nationella beredningsgruppen utgick från att kompetenscentren ska få ett statsunderstöd, men att det här understödet åtminstone till en början närmast skulle täcka kärnadministrationen av verksamheten. Grunderna för fastställande av statsunderstödet kom att regleras i förordningen om kompetenscentrumverksamhet (1411/2001). Enligt denna förordning är de huvudsakliga kriterierna för bestämmande av statsunderstödet invånarantalet och arealen för respektive kompetenscentrums verksamhetsområde. Till det finlandssvenska kompetenscentret betalas däremot en sådan andel av det totala beloppet av statsunderstöd som motsvarar den svenskspråkiga befolkningens andel av hela landets befolkning. I praktiken betyder det här att FSKC:s andel av hela statsunderstödet till kompetenscentren minskar en aning över tid, eftersom den svenskspråkiga befolkningens andel av hela befolkningen också minskar litet – vilket också för övrigt den finskspråkiga befolkningens andel gör i och

med invandringen. Planeringsgruppen försökte argumentera för att det här inte är alldeles rättvist och att arealkoefficienten också borde gälla FSKC. Det här vann inte gehör och skulle kanske inte heller på ett avgörande sätt ha påverkat FSKC:s ekonomi. Däremot har det väl nog under de drygt tio år som gått varit något av en besvikelse att totalbeloppet av statsunderstöd för kompetenscentren inte har kunnat höjas till en bättre nivå. Nu finansieras just kärnadministrationen med statliga medel medan resten av verksamheten är projektbaserad. Projektfinansiering är alltid ett kluvet svärd: Det är i och för sig bra att få projektmedel, och visst kan man åstadkomma mycket gott med dem, men medaljens baksida är korta, osäkra anställningsförhållanden inom projekten och en osäker kontinuitet i verksamheten. Med ett rejälare statsunderstöd skulle kompetenscentren säkert ännu effektivare ha kunnat uppfylla sina lagstadgade uppgifter att utveckla det sociala området. Tyvärr har utvecklingen på senare tider snarast gått mot det sämre: På grund av den ansträngda statsekonomi ser det ut som om statsunderstödet för år 2014 till kompetenscentren skulle sänkas med hela 15 procent.

Det finlandssvenska kompetenscentret kan sägas ha planerats utgående från vissa bärande idéer: En stark sådan idé var att skapa och genuint upprätthålla en bred förankring till det finlandssvenska sociala fältet, det må sedan gälla kommuner, tredje sektorns organisationer eller utbildningsinrättningar. En annan bärande idé var självfallet att beakta de särdrag som utvecklingsarbetet i de svensk- och tvåspråkiga kommunerna uppvisar: Vi har å ena sidan flera relativt små kommuner med ett starkt svenskspråkigt befolkningsunderlag, men i vilka det kan vara närapå omöjligt att hitta tid och resurser för utvecklingsarbete. Sedan har vi, å andra sidan, stora, tvåspråkiga kommuner i vilka den svenskspråkiga befolkningen numerärt kan vara rätt stor, men procentuellt ganska liten – vilket för sin del också medför specifika utmaningar vad gäller utvecklandet av det sociala området på svenska. En tredje bärande idé var att bygga upp en fungerande växelverkan mellan utbildning, fortbildning, forskning och praxis – något som blev en uppgift speciellt för Mathilda Wrede-institutet.

Det är säkert inte fel att säga att FSKC lyckats mycket väl i sina olika uppgifter – trots snäv finansiering och trots små personalresurser. Då den nuvarande kompetenscenterlagstiftningen tillkom fanns det en beredskap att

i lagen beakta den svenskspråkiga befolkningens särbehov genom att i lagen föreskriva om ett särskilt svenskspråkigt kompetenscenter. Den sociala sektorn genomgår i dag stora omvälvningar, liksom det finländska samhället i sin helhet. Vem vet hur kommunstrukturen ser ut om ett eller ett par år; vem kan sja om resultaten av den pågående social- och hälsovårdsreformen, vem vet ens speciellt mycket om de ekonomiska förutsättningarna för hela den offentliga sektorn? Jag hoppas ändå att det också i framtiden finns en förståelse för att den svenskspråkiga befolkningens särbehov ska beaktas. Oberoende av vilka modeller och strukturer för utvecklingsarbete inom den sociala sektorn som kommer att skapas i framtiden, kommer det att finnas orsak att genom specifika lösningar trygga den svenskspråkiga befolkningens behov av utveckling och service. Ja och till slut: Oberoende av strukturer och formella lösningar behöver utvecklingsarbetet också i framtiden sådana eldsjälar och nätverksbyggare som Eini Pihlajamäki. Goda personalrekryteringar är – som jag inledningsvis konstaterade – guld värda. Att anställningen då år 2000 av Eini som planerare för den kommande kompetenscenterverksamheten var en lyckträff – det kan vi med facit i hand mer än väl konstatera i dag.

Henrik Hägglund,
rektor, Svenska social och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet
ordförande för planeringsgruppen för det finlandssvenska kompetenscentret
2000-2001
Medlem av FSKC:s styrelse 2001-2013

Texten är en omarbetad och förkortad version av det tal Henrik Hägglund höll vid FSKC:s 10-årsjubileum 14.12.2011.

3

Ett brev till Eini

Bästa Eini

Vi formar och bygger framtiden tillsammans. Jag hävdar starkt att förståelsen om framtiden kräver en analys av historien. Med många års distans till arbetet inom FSKC vill jag dela mina minnen kring det utvecklingsarbete som du genom ditt engagemang och din målmedvetenhet åstadkommit.

På uppdrag av min tidigare arbetsgivare Arcada kom jag vårvintern 2001 in i den arbetsgrupp som planerade det som då kallades den finlandssvenska kompetenscentralen inom det sociala området. Du Eini presenterade friskt planeringens nuläge, olika scenarier och framtidsvisioner om behovet och möjligheterna kring det som skulle bli nationella kompetenscenter. Samtidigt redogjorde du också för direkt operativ verksamhet kring konkreta utvecklingsbehov inom det sociala området.

På något sätt framträder idag hos mig tre centrala områden som vi jobbade intensivt med i initialskedet;

- 1) Arbetet med olika förvaltningsmodeller och därmed kompetenscentrets organisation och administration. Vi diskuterade alla möjliga organisationsmodeller såsom samkommun, stiftelse, bolag, understödsförening, verksamhet genom avtal etc.
- 2) En kronisk problematik kring fastigheter. Vi flyttade verksamheten med täta intervaller de första verksamhetsåren.
- 3) Personalresursallokeringen var utmanande och många gånger av temporär karaktär, precis som projektvärlden med extern finansiering är.

Mina ovan nämnda tre punkter ger definitivt inte en rättvis bild av verksamheten inom FSKC. Idén var ju ett kompetenscenter bestående av ett nationellt och multiprofessionellt svenskspråkigt nätverk för utvecklandet av kompetensen inom det sociala områdets alla kunskapsområden. Inte en administrativ organisationslek. Min egen styrka låg kanske i olika organisationsmodeller och förvaltning, där av mina reflektioner.

Kompetenscentrets målsättning var att finna modeller för en utveckling av kunnandet inom det sociala området vilka beaktar de svensk- och tvåspråkiga kommunernas samt regionernas särdrag och behov. Utgångspunkten var vid planeringen att verksamhetsområdet skulle täcka hela Svenskfinland. Det ansågs viktigt att beakta de regionala särdragen i de olika landskapen.

Majoriteten av våra svensk- och tvåspråkiga kommuner är små. Jag kan bara föreställa mig värdet av alla resultat och utfall gällande olika forskningsprojekt, utvecklingsprojekt tillsammans med samarbetspartners, mångfalden av fortbildningar och specialiseringsutbildningar samt utvecklandet av nya arbetsmetoder inom barnomsorgen, äldreomsorgen, barnskyddet, missbrukarvården osv.

En ledstjärna i arbetet kommer jag ihåg var tanken att FSKC skulle fungera som konsultationsenhet. Att förmedla information om sakkunniga på olika områden och sprida specialkunskande och goda modeller så att de kommer alla till godo var en för tiden fräsch tanke. I dag är detta en självklarhet inom all samhällsservice.

På FSKC's spelplan har många aktörer, medspelare och samarbetspartners kommit och gått. Beslutsfattare, operativ ledning, projektmedarbetare och kundgrupper förnyas och ersätts. Du Eini har varit tryggheten och kontinuiteten i FSKC:s verksamhet. Du kan vara stolt över utfört arbete och glädjas över resultaten i verksamheten. Jag tror också ditt personliga nätverk du förvärvat genom ditt arbete betyder mycket för dig. Relationer bygger på ömsesidigt förtroende. Du har vårdat dina relationer.

Jag önskar dig all lycka i framtiden. Mina reflektioner är helt personliga och uppfyller kanske inte dagens akademiska krav. Det bjuder jag på!

Jag vill här också tacka alla FSKC bröder och systrar från min aktiva tid med Er.

Må gott!

Jakobstad, oktober 2013

Max Gripenberg

Rektor, Optima

Medlem av FSKC:s styrelse 2001-2006 och ordförande för
FSKC:s styrelse 2005-2006

4

Eini – yleensä yhteistyön ja erityisesti pohjoismaisen yhteistyön ja kehittämisen ystävä

4.1 Pohjoismaisesta yhteistyöstä

Ystävyysskunnat, Pohjola Norden – yhdistys, Pohjoismainen ministerineuvosto sihteeristöineen, yliopistojen ja korkeakoulujen yhteistyö, Nordjobb nuorille jne. Listaa yhteistyörakenteista voisi jatkaa pitkään. Mutta rakenteet eivät ratkaise, vaan verkostot toimivat ja tiivistyvät niihin sitoutuneiden ihmisten voimin – sellaisten kuin Eini!

Ruotsista on kautta aikojen haettu meille mallia. Norjan ratkaisuja ei niin hyvin ole tunnettu. Islanti on ollut ehkä liiankin eksoottinen mallimaa, mutta Tanskan malliin olisi ollut moni pulma voitu ratkaista. Vanhushuollon kokonaisvaltainen osaaminen, alun perin hyvin inhimillinen työttömien kansalaisten aktivointi, kuntakoon kasvattaminen – ja nyt taas ajankohtainen vapaakuntakokeilu...

Yksi näistä monista ratkaisumahdollisuuksista liittyy 2000-luvun alussa sosiaalialan osaamiskeskusten syntyyn. Edustin silloin vahvasti näkemystä siitä, että tanskalaiseen tapaan jokaisen alueellisen osaamiskeskuksen toiminnan tulisi valtakunnallisesti teema-alueeltaan profiloitua riittävän tiedonkeruun ja tarvittavan osaamisen turvaamiseksi ja sen välittämiseksi. Suomalainen toteutustapa salli sitten hyvin monenlaisen organisoitumisen, mutta edellytti samanlaisten tehtävien hoitoa kunkin osaamiskeskuksen maantieteellisellä alueella. Vain kaksi poikkeusta tähän tuli: saamelaisten sosiaalipalvelujen kehittäminen ja pohjoismaisen yhteistyön välittäminen koko sosiaalialan verkostolle. Ja sittenhän maantieteellisesti Finlandssvenska kompetenscentret palvelee koko ruotsinkielistä väestöaluetta maassamme.

4.2 NOPUS = pohjoismaista sosiaalialan kehittämisen aikaa

NOPUS, Nordiska utbildningsprogrammet för utveckling av social service, sijoittui Suomessa Vaasaan 1990-luvun alkupuolella. Tulin Suomen koulutusjohtajaksi pää täynnä tanskalaista alhaalta ylöspäin lähtevää kehittämisintoa ja uskoa inhimillisen aktivoinnin vaikuttavuuteen. Päätyöni oli kuitenkin järjestää ja johtaa pohjoismaisia kursseja sosiaalialan kehittämiseksi.

Jo aika varhaisessa vaiheessa sain puhelinsoiton. Soittajan nimi kuulosti suomenkieliseltä, mutta keskustelu käytiin ruotsiksi. Soittaja oli Eini, joka oli silloin kiinnostunut jostain tehtävästä Pohjoismaisessa ministerineuvostossa Kööpenhaminassa ja oli saanut vinkin soittaa minulle. Olin ihan otettu! Kyseinen soittaja vaikutti niin mielenkiintoiselta, että toivoin tutustuvani häneen paremmin.

Olen etsinyt arkistoistani, mutta en millään pysty paikallistamaan ensimmäistä varsinaista tapaamistani Einin kanssa. Mutta sen muistan, että kieleksi välillämme vakiintui vähitellen suomi – ehkä Einin korvaan sattui monet kielivirheet tai porilaisvaikutteinen lausumiseni tai tanskan sanoihin sekoittuminen?

Varsinainen yhteinen keikka Einin kanssa ajoittuu oman pohjoismaisen työni loppuvaiheeseen ja osaamiskeskustoiminnan alkutaipaleelle. Vaikka takana oli osin vaikeakin vääntö siitä, mihin osaamiskeskukseen pohjoismaisen yhteistyön erityistehtävä sijoittuisi, en koskaan joutunut Einin taholta sitä mitenkään nahoissani tuntemaan. Siis pohjalaismaakuntien SONetBotnianhan sen erityistehtävän sai – eikä Finlandssvenska Kompetenscentret på det sociala området, jolle se niin monen mielestä ”luontaisesti” olisi kuulunut...

Kun Mirjam Kalland johti tuoretta ruotsinkielistä osaamiskeskusta, FSKC:n palveluksessa oli myös Eini. Einin omana tehtäväalueena oli Turunmaan hyvinvointiprojekti monine pienine kuntineen.

NOPUS-kuviossa oli ollut jo pitkään Pohjoiskalotti ja haja-asutusalueiden haasteet teemana ja järjestimme vuosittain seminaareja yhteistyössä paikallisten ja alueellisten toimijoiden kanssa. Jossain vaiheessa kiinnostus

alkoi kohdistua yleisemmin pienten kuntien haasteisiin, sillä silloin vielä kaikissa Pohjoismaissa oli runsaasti pieniä kuntia. Ja tässähän Eini oli mitä parhain asiantuntija ja luotettava yhteistyökumppani – ja uskomaton verkostoituja ja junailija. Upea pohjoismainen seminaari *”Framtida social service i småkommuner – Nordiska erfarenheter och samarbetsmodeller”* Paraisilla saatiinkin syksyllä 2004 aikaan – siitä olen vieläkin kiitollinen!

4.3 Sittemmin

Sitten siirryin Vaasasta Helsinkiin Huoltaja-säätiön toiminnanjohtajaksi ja jossain vaiheessa Einistä tuli FSKC:n johtaja. Yritin auttaa Einia kakkosasunnon löytämisessä Helsingissä – säätiöllähän on pieniä vuokra-asuntoja keskustassa. Eini löysi muun ratkaisun, mutta yhdelle hänen ystävättäristään säätiön asunto järjestyi.

Tärkeiksi muodostuivat oske-bossien säännölliset tapaamiset Huoltaja-säätiön kanssa ja aluksi myös sen tiloissa Mannerheimintielle. Vaikka Sosiaalitieto-lehtiyhteistyö ja myöhemmin laajemmin osaamiskeskusten viestintä olivatkin vuosittaisten tapaamisten agendalla, ehdimme Einin kanssa sopia ja jutella monesta muustakin asiasta – ja myös parantaa maailmaa.

Viimeinen virallinen yhteistyömme liittyi Kuntaliiton, Huoltaja-säätiön ja osaamiskeskusten Hyvinvointikunta-foorumiin. Se oli hieno konsepti, johon sitouduimme vahvasti, mutta senkin aika meni jo – meistä riippumattomista syistä.

Eini oli ensimmäinen tuttuni, joka toteutti osa-aikaeläkkeelle jäännin. Innostuin esimerkistä ja kyselin kovasti. Ja ensimmäiseen tapaan sain luotettavaa ja kannustavaa tietoa, miten se juttu tehdään. Kiitos Eini siitä niin kuin monista hyvistä ja antoisista keskusteluista vuosien varrella – det finns bara en enastående Eini!

Ulla Salonen-Soulié

Toiminnanjohtaja, Huoltaja-säätiö

5

Eini – ajattelijana, tarkkanäköinen havainnoija ja tietävä keskustelijana

Einiä ja minua yhdistävät sosiaalialan osaamiskeskustoiminta ja Turku. Eini oli mukana jo osaamiskeskusten perustamisvaiheissa. Itse olin silloin sivummalla, mutta seurasin alkuvaiheita yliopistolta käsin. Tulin Varsinais-Suomen sosiaalialan osaamiskeskukseen töihin keväällä 2003. Molemmat olemme siinä työssä konkareita, Eini konkarimpi kuin minä. Minulle tuli 10 vuotta täyteen sosiaalialan osaamiskeskustoiminnassa ennen kuin lähdin takaisin töihin yliopistolle keväällä 2013. Molemmat olemme asuneet Turussa kauan. Täkäläinen kulttuuri ja miljöö ovat meille tuttuja.

Olimme joitakin vuosia samaan aikaan osaamiskeskusten johtajina, Eini FSKC:ssä ja minä Vassossa. Silloin tapasimme Helsingissä osaamiskeskusjohtajien kokouksissa melkein kuukausittain. Eini asui silloin enimmäkseen pääkaupungissa. Sittemmin, Einin ollessa taas FSKC:n kehittämispäällikkönä ja osa-aikaeläkkeellä, hän oli meillä Vassossa Turun Käsityöläiskadun toimitiloissa ”vuokralaisena” muutaman vuoden kesään 2013 asti. Asuinpaikkakunnalla oleva työpiste oli käytännöllinen ratkaisu, kun FSKC:n toimitilat ovat Helsingissä.

Eini, Vasson suunnittelija Hanna ja keväällä 2013 myös Vasson harjoittelija Matleena muodostivat kollektiivisen kommuunin jakaen yhden työhuoneen Vasson toimitiloissa. Huonetta jakavan kirjahyllyn yli, läpi ja vierestä vaihdettiin ajatuksia, kysymyksiä, tietoja, kaskuja ynnä muita havaintoja työpäivän aikana eteen tulevista asioista. Mietittiin myös, mitä jokin asia on ruotsiksi ja mitä suomeksi. Oma työhuoneeni oli vieressä ja kommuunihuoneen tunnelma tuli minullekin tutuksi, vaikkakin siellä itse istunutkaan.

Jo monia vuosia aiemmin menimme samalla kyydillä sosiaalialan osaamiskeskuspäiville, kun Pikassos järjesti ne jossain Hämeenlinnan suunnalla. Paluumatkalla Turkuun satoi kuin saavista kaataen koko matkan.

Lisäksi oli pilkkopimeää. Ajoin autoa ja Eini istui vieressä etupenkillä. Eini kyseli aina välillä, näenkö jotain eteeni, sillä hän ei ilmeisesti nähnyt mitään muuta kuin tuulilasiin kaatuvaa vettä. Eini taisi pelätä kyydissäni, mutta kyllä ajokelikin oli mahdollon. Välillä piti pysähtyä bussipysäkeille hengähtämään ja toivomaan, että sade hellittäisi, mutta se oli turha toivo. Satoi koko loppumatkan, eikä auttanut kuin ajaa varovasti kotiin asti. Kyydissä oli myös pari muuta Vasson työntekijää. Pääsimme ehjin nahoin perille. Vein Einin kotiportilleen Mikaelin kirkon kupeeseen, missä hän silloin asui. Se oli pahin sää, jolla olen ajanut, vaikka oli elokuu ja vielä kesäaikaa.

Eini on tarkkanäköinen havainnoitsija ja erilaisten yhteiskunnallisten ilmiöiden terävä analysoija. Hänellä on ihailtava muisti, joka yltää hyvinkin vanhoihin tapahtumiin. Istuimme Vassossa yhdessä kahvitauoilla ja kävimme välillä käytäväkeskusteluja. Olimme juhlapäivinä työporukalla ulkonakin muutamia kertoja. Eini oli osa paitsi FSKC:n, myös meidän Vasson työyhteisöä ja rikastutti pientä yhteisöämme persoonallaan ja tiedoillaan.

Eini jakoi paljon tietoa ja näkemyksiä kanssamme kahvitauoilla – tosin Eini ei juo kahvia, vaan teetä. Hän kertoi matkoistaan, ihmisistä ja tapahtumista tarkasti ja omaan hauskaan tyyliinsä. Juttelimme usein TV-ohjelmista ja vertailimme mielihajelmiamme. Esimerkiksi Vera Stanhope, jota molemmat olimme katsoneet. Hyvä sarja, mutta edustaa stereotyyppistä naiskuvaa, sanoi Eini. Kyllä minuakin ärsytti Veran hössötys ja hermoilu, mutta Eini osasi sanoa sen kriittisen analyttisesti. Keskustelimme työtilan keittiön pöydällä olevien sanomalehtien uutisista, presidentinvaaleista, kunnallispolitiikasta, kielipolitiikasta ja milloin mistäkin – niin kuin kahvitauoilla yleensäkin. Einillä on mainio huumorintaju. Nauroimme usein, esimerkiksi silloin, kun Eini kertoi joskus kauan sitten omistaneensa auton, josta pyörä irtosi kesken ajonmatkan. Kuvitelkaa tilannetta...

Olimme Einin kanssa Kaste-ohjelman Länsi-Suomen alueellisen johtoryhmän jäseniä. Kun Eini esitteli valmistelevansa lasten ja perheiden palveluiden kehittämishankkeen suunnitelmaa aluejohtoryhmän kokouksessa, hän totesi vaatimattomaan sävyyn olevansa vain ”kirjanoppinut”. Kirjanoppinut kaiketi tarkoittaa, että on enemmänkin teoriassa kuin käytännön asiakastyössä perehtynyt tähän palvelujen alueeseen. Itsekin usein totesin

olevani vain koordinoija ja kirjoittaja. Kuitenkaan hankevalmisteluja ei voi tehdä ilman sisällöllistä osaamista, alueen toimijoiden tuntemusta ja vankkaa näkemystä alueen tilanteesta ja kehittämiseen liittyvistä ehdoista.

Sosiaalialan osaamiskeskusten rooli hankkeiden valmistelussa piti tosiaankin usein häivyttää näkyviltä – harvemmin siitä suuresta ja erityisosaamista vaativasta työstä kukaan meistä kiitosta sai. Kuitenkin hankimme alueillemme miljoonia palvelujen ja osaamisen kehittämiseen. Tämä tehtiin luonnollisesti yhteistyössä, mutta alueellisille hankkeille ei muuta koordinoivaa ja kokoavaa sisältö- ja kehittämisosaajaa olisi löytynyt. Puhun menneessä aikamuodossa omalta osaltani, mutta sosiaalialan osaamiskeskukset tekevät edelleen tätä työtä – usein ”tuulta päin”, kuten eräällä kollegalla on tapana sanoa.

Einin kanssa puhuimme monesti siitä, miten kummallista on, että sosiaalialan kehittämisen tärkeyttä pitää aina uudestaan ja uudestaan, vuodesta toiseen perustella valtionhallinnon ja kuntahallinnonkin tasolla. Sosiaalinen näkökulma hyvinvoinnin ja sosiaalipalvelut hyvinvoinnin turvaamisen mitä tärkeimpinä osa-alueina tunnustetaan periaatteellisella tasolla, kuten puheissa, kehittämissuunnitelmissa ja -ohjelmissa, mutta käytännön toiminnan tasolla sosiaalisen hyvinvoinnin ja erityisesti sosiaalipalvelujen merkitys jää liian usein alakynteen muiden hyvinvoinnin tekijöiden suhteen viimeistään silloin, kun rahasta päätetään.

Eini oli mukana Vasson 10-vuotisjuhlissa tammikuussa 2013. Hieno tilaisuus, jonne yhteistyökumppanimme olivat tulleet juhlatunnelmissa. Saimme runsaasti kiitoksia ja hyvää palautetta onnistuneesta ohjelmasta ja järjestelyistä. Oli erityisen hienoa, että Eini oli jakamassa juhlatunnelmaa muiden yli sadan osallistujan kanssa. Ne juhlat haluaa muistaa vielä myöhemminkin – tai minä ainakin haluan muistaa, sillä olin silloin jo päättänyt lähteä osaamiskeskusjohtajan työstä tutkimuksen ja opetuksen pariin yliopistolle. Kaikkien yhteistyökumppaneiden kokoontuminen yhteiseen juhlaan oli hieno tapahtuma.

Einillä on kaunis nimi - paitsi Eini, niin myös Pihlajamäki. Voi kuvitella, miltä pihlajamäki luonnossa näyttäisi: keväällä ja kesällä valoisan kukkainen ja vihreä, syksyllä kauniin marjainen ja punainen. Se myös näkyisi kauas, koska mäki on korkeammalla kuin muu maasto.

Olen tuntenut Einin kauan, muistan kohtaamisia jo kymmenien vuosien takaa. Kuitenkaan en ole koskaan tuntenut Einiä kovin hyvin. Työn puitteissa tavatuista ihmisistä näkee usein vain pienen siivun. Läsnäolon kokemus jää myös usein saavuttamatta. Tämä on oma vikani - aina kiirehtimässä paikasta ja asiasta toiseen. Einillä on vahva läsnäolo, presence - niin kuin sanotaan näyttelijöistä ja muista esiintyjistä. Myös enemmän luovalle yhteistoiminnalle olisi ollut hyvät mahdollisuudet, kun oltiin Vasson katon alla, jos olisin itse päästänyt kiireestä irti.

Vietimme Einin läksiäisiä Vassosta alkukesästä työpaikan kulmilla olevan pubin terassilla Einin ja muutamien vassolaisten kesken. Maistelimme erilaisia oluita. Houkuttelimme Einiä liittymään Facebookiin, mitä Eini ehkä oli harkinnut ja kollegat FSKC:ssäkin kuulemma ehdottaneet. Eini sanoi, ettei liity ainakaan ennen kuin jää kokonaan eläkkeelle. Odottelen siis Einin ilmestymistä sinne, vaikka eihän sosiaalinen mediakaan oikeastaan ole kovin sosiaalinen sen varsinaisessa merkityksessä, mutta antaa mahdollisuuden virtuaaliseen verkostoitumiseen ja tiedon ja ajatusten vaihtoon.

Otan vastuun tämän jutun sisällöstä – Eini voi kenties muistaa asiat ihan eri tavoin. Einin sosiaalisessa maailmassa on varmasti monia puolia, joista en tietenkään tiedä mitään - tapahtumia ja kehityskulkuja, fyysistä, tiedollista ja ajatuksellista osallistumista, tiedon välitystä ja sen seurantaa sekä asioissa mukana olemista ja pysymistä. Olen nähnyt ja saanut tuntumaa pieneen osaan siitä, miten Einin sosiaalisessa maailmassa asiat, ilmiöt ja tapahtumat merkityksellistyvät.

Einissä yhdistyvät eri ikävaiheiden hyvät puolet – lapsenomainen sanallinen leikkisyys, aikuisen ymmärtävä ja ohjaava viisaus sekä iäkkäämmän ihmisen pitkä kokemus ja tiedollinen rikkaus. Työelämästä irrottautuminen todennäköisesti rikastaa edelleen hänen sosiaalista maailmaansa. Toivon Einille mukavia aikoja mielenkiintoisten ja hauskojen asioiden parissa!

Merja Anis

sosiaalityön professori (ma), Turun yliopisto

suunnittelija / kehittämispäällikkö 2003-2007, toimitusjohtaja 2007- 2013,

Vasso Oy

6

Eini, trogen vän, kreativ samarbetspartner och organisatör

6.1 Synnöves story om samarbete och vänskap med Eini

Det var lillajulfesten 1996 på socialpolitiska institutionen vid Åbo universitet då vi träffades för första gången. Samarbetspartnerna från socialpolitiska institutionen vid Åbo Akademi (ÅA) hade blivit inbjudna. Förutom forskningen angick samarbetet socialarbetarutbildningen, eftersom Åbo universitet (UTU) erbjöd möjligheten för de svenskspråkiga studerande i socialpolitik vid ÅA att avlägga studier i socialt arbete. Vi satt bredvid varandra och delade på intressanta skvaller, jag fick bekanta mig med 'underliga åboberättelser' och sedermera blev vi vänner och nära samarbetspartner. Jag är inte helt säker på om denna fest var det första bekantskapstillfället – likaväl kunde det ha varit under pelarna till den berömda terrassen till restaurang Pinella vid Aura ån – men vänner blev vi i det vackra och festliga Åbo.

När du senare jobbade vid fortbildningscentralen vid Åbo universitet fick vi flera delade intressen. Du var ansvarig för den sista och kanske t.o.m. litet överburen kompetensgivande och troligen den sista påbyggnadsutbildningen (PÄTÖ) i socialt arbete, som arrangerades i samarbete med socialpolitiska institutionen vid universitetet. Det var många fina idéer på påbyggnadskurser och ännu mera intressanta träffar och diskussioner kring kulturlivet i Åbo. Genom dig, Eini, blev jag bekant med Åbos bästa sidor!

Det viktigaste samarbetsprojektet var ändå praktiklärarutbildningen (Karvinen & al. 2003) med idén om utvecklande praktikundervisning i socialt arbete tillsammans med mig och handledaren och handledningsutbildaren i socialt arbete Anja Auvinen åren 1998 -1999. Vi hade en samarbetshistoria inom handledarutbildningen från Kuopio

universitet med Anja och den legendariska socialarbets- och handledningspionjären Marjatta Eskola (den förra tillfälliga och första professorn i socialt arbete i det nya läroämnet socialt arbete vid Kuopio universitet). Som grund för våra idéer till den utvecklande prakticklärarutbildningen hade jag och Anja Auvinen vår erfarenhet och idéer om utvecklande och forskande handledarutbildning i socialt arbete, som hade piloterats i Kuopio två gånger (Auvinen & Karvinen 1993). Det var du, Eini, som lyckades skaffa pengar och fick till stånd pilotprogrammet för utvecklande praktikundervisningsutbildningen till. Så blev det ett intensivt och kreativt samarbete, som bär frukt ännu i dag t.ex. i formen till flera prakticklärarutbildningar i Finland.

Vi blev samarbetspartner också vid etablerandet av Föreningen för forskning i socialt arbete (Forsa Finland) (Karvinen 1999). Du var den första skattmästaren och jag den första ordföranden till detta vetenskapliga sällskap som grundades våren 1999 i Helsingfors, där jag blev vikarierande professor fr.o.m. hösten 1999, men bodde fortfarande i Åbo. Utan dina organisatoriska kunskaper och tålamod hade vi säkert inte kunnat få ihop hela sällskapet. Det blev flera söndagseftermiddagar i min åbolägenhet med sortering av medlemsanmälningar och -avgifter samt samtal om själva sällskapet. Nu, efter 15 år är ordförandeskapet tillbaka till Helsingfors, då Ilse Julkunen, professor i praktikforskning tog stafetten till ordförandeskapet på våren 2013! Under dessa förflutna år har mycket av det dåtida samarbetet i Åbo fått tillstånd. Utvecklande praktiken och utvecklande utbildningen samt forskande praktiken har sedermera fått formen av paradigmen praktikforskning (Satka & al 2005) och institutionaliseringen i form av Mathilda Wrede Institutet (MWI) och Heikki Waris Institutet (HWI) och Det Finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området (FSKC). Det var ändå via Åbo Akademi, men också via ditt engagemang i frågor kring socialt arbete på bredare front som ledde till att du blev planerare för FSKC och delaktigt också i planerandet av MWI och sedermera också VD för FSKC.

Det var Svenska social- och kommunalhögskolan (SSKH) som tog initiativet till planeringen för det svenskspråkiga kompetenscentret vid etablerandet av det nationella nätverket av nio kompetenscenter inom det sociala området Finland. Den socialpolitiska institutionen (SI) vid Helsingfors universitet

hade redan tagit ett framsteg i formen av ett bilateralt samarbete med Helsingfors stad och dess dåtida socialchef Aulikki Kananoja och chefen för stadens svenska socialservice, Ulla-Stina Henricson genom etablerandet av en tvåspråkig undervisnings-, utvecklings- och forskningsklinik, som invigdes år 2001 som Heikki Waris institut. Det här betydde insatser både från undervisningsministeriet i form av ett flerårigt utvecklingsprojekt för undervisning i socialt arbete och från Helsingfors stad i form av lokaler och tjänster för forskande socialarbetare. För universitetet innebar detta resurser i form av en tvåspråkig klinikprofessor och en finskspråkig kliniklektor och en halv svenskspråkig kliniklektor. Allt detta för att stärka och utveckla undervisningen och särskilt praktikundervisningen i den svensk- och tvåspråkiga socialarbetarutbildningen. Resursbristen och behovet av att garantera utvecklingen på båda inhemska språk i praktikundervisningen hade konstaterats redan i Arbetsgruppen för undervisningssocialcentraler (Komptenscentralen inom det sociala området 2000), men vid Helsingfors universitet gällde det speciellt det nationella ansvaret för att utbilda svenskspråkiga socialarbetare, som SSKH och SI delade. Snart blev det ändå klart att strategin med en tvåspråkig klinik inte fungerade i en inledningsfas när man höll på att etablera något helt nytt. Således kom behovet av att etablera en svenskspråkig undervisnings- och utvecklingsklinik fram ganska snart. Denna klinik invigdes år 2002 som Mathilda Wrede Klinik (och namnet byttes senare till MWI).

Intensivt samarbete blev det igen mellan oss, dig som planerare för FSKC och mig som professor i socialt arbete på den socialpolitiska institutionen (SI), sedermera institutionen för samhällspolitik och numera institutionen för socialvetenskap. Det blev strategiska och samarbetsmöten, det blev fester och arbete, det blev fortsatt vänskap och kollegialitet, det blev nya utmaningar, nya VDar och nya projekt, mycket med aktiviteter. Så blev det dags att på riktigt förverkliga det nya begreppet som den utvecklande praktiken, undervisningen och forskningen samt institutionaliserandet av det som till en början kallades klinikverksamhet. Det blev praktikforskning som ett aktivitetsbegrepp som blev ledstjärnan för vidare utveckling. Ilse Julkunen steg in i bilden som klinikprofessor och sedermera professor i praktikforskning, och det blev gott samarbete för utvecklingen av den svenskspråkiga praktikforskningen och forskarsocialarbetsverksamhet.

Under din VD -skap bodde jag redan i Helsingfors sedan flera år och det var roligt att du igen blev mera närvarande i Helsingfors. I den lilla ettan som du hyrde i Berghäll för att inte behöva pendla alla dagar mellan Åbo och Helsingfors hängde du gardiner som du lånade av mig tillsammans med den lilla fåtöljen som jag hade i min lägenhet i Åbo. Senare har ändå resandet Åbo-Helsingfors och ytterligare kring det s.k. pärlbandsfronten i Svensk-Finland som ambassadör till FSKC tagit mycket av din tid för att riktigt konkret bredda den svenskspråkiga kompetenscentralverksamheten på riksnivån. Små steg har blivit långa vägar, Eini! Hoppas att Du någon dag också hinner till Savolax rika språkliga miljö på musikdagar och stugvisit!

6.2 Illes tankar och suddiga minnen från samarbetet med Eini

Suddiga minnen? Kanske det har att göra med att jag inte är helt klar över när jag första gången träffade Eini. Eini och jag kommer nämligen från samma stad Kristinestad, men om vi talar om FSKC sammanhang så är det alldeles klart: i SSKH forskningsinstitutets korridorer och matsal vid Hesperiagatan och året var 2000 (kanske). Din uppgift var att planera Det finlandssvenska kompetenscentret och här under en kaffestund slängde du fram idén om att kanske jag skulle vara intresserad av VDskapet vid det kommande FSKC. Inte visste jag då att jag några år senare, dvs år 2006 faktiskt åtog mig VD uppgiften för ett år. En av grunderna till varför jag åtog mig uppdraget var att du ställde din erfarenhet och stöd till förfogande. En annan grund var att jag kunde samtidigt leda utvecklingen av projektet kring utveckling av en praxisenhet, eller den svenska utvecklingsenheten i socialt arbete vid den svenska socialbyrån, som vi fick ministeriepengar för. Viktigt var också att jag hade stöd av Synnöve vid institutionen. Utvecklingsenheterna var en verksamhet som vi i det skedet trodde skulle bilda en permanent grund för utveckling och forskning i socialt arbete på grundnivå (se närmare Julkunen 2010). Ministeriets nya program och planer satte tyvärr stopp för denna utveckling. Detta bidrog till den osäkerhet och instabilitet i utvecklingsarbetet inom det sociala området och har för verksamheten betytt beredandet av nya och åter igen nya projektansökningar. Men vi lyckades lägga grunden för det forskande tänket

på praxisnivå, vi förstod vad det var att utveckla praktiken i praktiken (Söderström, Julkunen, Backman 2009).

Din strategiska blick, din praktiska och breda kunskap om området, din organiseringsförmåga, ditt breda nätverk och din målmedvetenhet, ja, kanske envishet, kom senare till fullo till användning när du själv några år senare tog dig an VD uppdraget för FSKC. Det var en tid fylld av aktiviteter, nya projekt, klarare strukturer och en utvecklings- och forskningsiver. Vi gjorde också resor till våra samarbetspartner både i de nära regionerna och till Norden och vise versa. Den nordiska dimensionen i verksamheten har varit levande stark och vi har haft flera reflektiva möten i samarbete med Sociorama i Sverige (Svensson et al 2009), samt även med HUSK-miljöerna (högskolesocialkontoren) i Norge (Fook et al 2011). Det Nordplus-nätverket som Synnöve skapat kring kunskapsproduktion i socialt arbete har också bidragit starkt i MWI och FSKC sammanhang.

En lokal resa som jag särskilt minns är resan till Hangö med en busslast med FSKC och MWI personal – vi var faktiskt många då! Kanske det var den varma sommarsolen som förgyller minnen men minnesrika stunder hade vi bland klippor och trädgårdar och planeringar av det skolprojekt som kanske äntligen börjar se sin tillblivelse. Utveckling är frågan om långa processer och hårt enträget arbete men också kreativa och inspirerande människor så som du Eini!

Under denna period fick jag tid att ägna mig mer åt att bygga upp forskningskompetensen och praktikforskningen vid Mathilda Wrede-institutet och du utvecklade verksamheten vid FSKC. Det var en tid då det på en bredare nivå lades grunden till det kollaborativa lärandet och utvecklandet, till det forskande tänket i socialt arbete på praxisnivå, men också på doktorandnivå. De forskarsocialarbetare som anställdes var alla eller blev doktorander i socialt arbete. Ambitionen och intresset för praktikforskning i socialt arbete var stort och detta år fick vi frukten av den första skörden av doktorsavhandlingar som påbörjats inom MWI i och med Harry Lunabbas doktorsavhandling (Lunabba 2013) och som publicerades i den nya forskningsserien för Mathilda Wrede-institutet.

Det samarbete som vi skapade var ett lyckat koncept, som vi kunde båda dra nytta av och vinna på. Efter dina år som VD har du fortsatt som utvecklingschef och förutom dina egna arbeten och projekt alltid bidragit starkt till andras projektplaner, utbildningsplaneringar, forskningsidéer, seminarier och workshoppar. Under din tid hade vi också ansvar för arrangerandet av kompetenscenterdagarna. Jag tror det var vi som startade kutymen att ha och ge en stafettpinne till följande arrangör och vad kunde vara bättre stafettpinne än en gul anka. Iklädda t-shirts med texten "Ota riski – rakastu suomenruotsalaiseen", överräckte vi den gula ankan som sedermera cirkulerat bland kompetenscentren.

Om det var en suddig bild som jag hade när jag försökte minnas den första gången jag såg dig i Kristinestad så har jag en väldigt klar bild av förra sommaren när du äntligen kom på överraskningsvisit och hälsade på till vår sommarstuga på Storön. Det var en tidig kväll och jag "påtrade" i trädgården när jag plötsligt fick syn på två gestalter – dig och din barndomsvän – nära sig vår stuga. Det besöket blev jag glad för och jag hoppas du hittar till vår stuga flera gånger. Skål Eini!

Synnöve Karvinen-Niinkoski
professor i socialt arbete, Helsingfors universitet
Medlem av FSKC:s styrelse 2001-2012

Ilse Julkunen
professor i praktikforskning, Mathilda Wrede institutet/Helsingfors universitet
VD för FSKC år 2006
Medlem av FSKC:s styrelse 2008-2013

Referenser

Auvinen, Anja ja Karvinen, Synnöve (1993) Työnohjaus, reflektiivisyys, kehitys. Sosiaalityön työnohjaajakoulutuksen perusteita. Kuopion yliopisto. Koulutus- ja kehittämiskeskus. Tutkimuksia ja selvityksiä 1/1993.

Fook, Jan, Johannessen, Asbjørn, Psoinos, Maria (2011) Partnership in Practice Research: a Norwegian Experience. *Social Work & Society*. Vol. 9. <http://hdl.handle.net/10642/660>

Julkunen, Ilse (2010) Strukturer för kunskapsutveckling och nordisk nytta. I Tahdolla tuloksia sosiaalialalla. Ystäväkirja Martti Lähteiselle sosiaalialan osaamiskeskuksilta, red. Eini Pihlajamäki, Petri Kinnunen, Kristiina Laiho. Helsinki: STKL.

Karvinen, Synnöve (1999) Socialt arbete på egna ben. Forsa Nyhetsbulletin. Foreningen for forskning i sosialt arbeid. Norge. Nr 1 – 2/1999, 3 – 4.

Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Keskinen, Suvi & Anis, Merja (toim.) (2003) Käytännön opetus sosiaalityötä kehittämässä. Vuoropuhelua käytännön sosiaalityön, opettamisen ja kehittämisen tiimoilta. Turun yliopisto, Sosiaalipoliitiikan laitos ja täydennyskoulutuskeskus.

Kompetenscentralen inom det sociala området : rapport av Arbetsgruppen för undervisningssocialcentraler. Social- och hälsovårdsministeriets promemorior 2000:30. Kansalliskokoelma.

Satka, Mirja & Karvinen-Niinikoski, Synnöve & Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna (toim.) (2005) Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki, Palmenia-Kustannus.

Svensson Kerstin, Ulmestig Rickard, Johnsson Eva (2008) Kommer man vidare om man går i cirkel? Erfarenheter av och uppfattningar om Socioramacirklar, en arbetsmetod inom Sociorama Kronoberg. Rapport för FoU-Kronoberg, Växjö

Söderström, Eivor, Julkunen, Ilse & Backman, Ann (2009) Att utveckla praktiken – I praktiken. Helsingfors: Finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Lunabba, Harry (2013) När vuxna möter pojkar i skolan - insyn, inflytande och sociala relationer. Helsingfors: Mathilda Wrede-institutets forskningsserie 1/2013.

7

Utbildning och utveckling för social hållbarhet i öppna landskap

Till Eini – till åminnelse av social gemenskap allt sedan 1970-talet och som löpt vidare via Kompetenscenter- och Praxisarenasamarbetet. Det är inte en slump att vi valt en rubrik som lyfter fram de öppna landskapen där eldsjälar som du verkar.

7.1 Utbildningsarenan – att svara mot behov i samhället

Verksamhetsbetingelserna för högskoleverksamheten har förändrats i och med globaliseringen. Enstaka nationers inflytande på universitet och högskolor minskar och den internationella konkurrensen ökar (Mohrman, Ma & Baker, 2008). Den internationella modellen kännetecknas av en globalt definierad mission, ökad forskningsintensivitet, nya roller för professorer och lärare, tävlan om forskningsfinansiering, global rekrytering av studenter och personal, ökat internationellt samarbete samt ökad komplexitet och nya samarbetsmodeller mellan högskolor och näringsliv. Högskoleutbildningen står alltså inför utmaningar som handlar om minskade årsklasser, ökad konkurrens om studenter, nedskuren finansiering men också om ökade förväntningar på högskolorna och deras betydelse för det framtida samhället. Både regeringsprogrammet och den europeiska moderniseringsagendan 2020 (2011) lyfter fram utbildningsnivån, kompetens och kunskapsutveckling som de viktigaste resurserna för bevarandet av välfärdssamhället. Den innebär att man vill öka andelen högskoleutbildade och stärka kunskapstriangeln dvs. kontakten mellan utbildning, forskning och arbetsliv för att utveckla kunskap och sprida kompetens i samhället.

Professionshögskoleutbildningen i Finland förnyas år 2014. Reformen genomförs för att förbättra verksamhetens kvalitet och resultat och främja yrkeshögskolornas förutsättningar att självständigt och flexibelt möta förändrings- och utvecklingsbehov i samhället. Målet med reformen är en

internationellt uppskattad, självständig och ansvarstagande yrkeshögskola, som utbildar sakkunniga för arbetslivet, bidrar till regional konkurrenskraft, utvecklar arbetslivet och tar fram innovationer.

De externa förväntningarna hör alltså ihop med högskolornas roll och den samhällsnytta högskolan kan bidra med. Professionshögskolorna skall verka för att lösa mänsklighetens stora frågor som fattigdom och utslagenhet, ungdomsarbetslöshet, den ökade andelen äldre och globala hälsoproblem. En utbildning som ställer problemlösning och tjänsteinnovation i fokus betonar betydelsen av verkliga eller verklighetsförankrade lärmiljöer i samarbete med aktörer i samhälle och näringsliv (Silius-Ahonen 2013). För att lyckas med det integrativa synsättet på lärandet behövs ett kollektivt grepp, strukturerade studieprocesser samt arenor för formella och informella möten. Arcadas nya varumärke, "*A place for space*", tar fasta på högskolan som innovationsarena.

7.2 Praxisarenan – att centrera kompetens regionalt och lokalt

Lärande, kunskapsutveckling och innovationer inom det sociala området kräver mångsidighet och gränsöverskridningar. Det handlar om att bygga hållbara broar mellan det praktiskt sociala arbetet i kommunerna, utbildningen och forskningen inom området. Det svenska mångprofessionella praxisarena-konceptet i Södra Finland utgör ett exempel på detta försök till brobyggande. Tillsammans med fem tvåspråkiga kommuner (Borgå, Esbo, Helsingfors, Kyrkslätt, Raseborg) har den svenskspråkiga högre utbildningen inom det sociala området (socialt arbete vid Helsingfors universitetet och Svenska social- och kommunalhögskolan, socionomutbildningen vid högskolan Arcada) och Mathilda Wrede-institutet vid FSKC byggt upp en struktur för samverkan mellan de olika aktörerna. Detta partnerskap syftar till att skapa en hållbar plattform för kompetens- och kunskapsutveckling regionalt och lokalt med fokus på klienters och medborgares bästa. (Julkunen et al. 2012)

Den pedagogiska och institutionella idé som verksamheten inom Praxisarenan vilar på är att skapa något nytt emellan de olika aktörerna,

regionalt och lokalt. Det handlar bl.a. om utvecklandet av nya samarbetsformer (emellan de olika aktörerna), nya handlingsmodeller, verksamhetsformer och innovationer inom det sociala området. I samarbetsnätverket möts kunskap och god praktik på arenan. Verksamheten utgår från en pluralistisk kunskapssyn, där praktikernas och servicebrukarnas erfarenhetsbaserade kunskaper och perspektiv respekteras och tas i beaktande i utvecklandet av god service och där kunskapsutvecklingen och -produktionen kan ske i samverkan mellan praktiker, utbildare och forskare (jfr Payne 2006).

I de lokala praxisarenorna är lärandet kopplat till någon praxisgemenskap och lärandet sker då individer i arbetsliv och i studier tillsammans utforskar, jämför och utbyter kunskaper och erfarenheter (Lave och Wenger 1991). Dialogen mellan olika aktörer, mellan nykomlingar och veteraner blir här viktig. För studenterna vid de olika högskolorna ger de autentiska socialskyddsmiljöerna med "real-world problems" (jfr Nagel 1996) möjligheter till praktiskt arbete (doing), möjlighet till upplevelse och erfarenhet (meaning), gemenskap och tillhörighet (belonging) och personlig utveckling och identitet (becoming), vilket bidrar till utvecklingen av egen yrkesidentitet och kompetens (jfr Wenger 1998). För att detta skall ske blir det viktigt att studenterna under sin praktik får delta i sådana praxismiljöer som ger goda arbetserfarenheter och goda upplevelser av lärande i praxis. Mike Nolan et al. (2006) talar i detta sammanhang om berikande miljöer (enriched environments), som dels bidrar till utveckling av yrkesroll, yrkesidentitet, dels lockar studerande till fortsatt medverkan i praxis. För högskolorna handlar det om att i samarbete med lokala praxisarenor skraddarsy föreningslänkar mellan utbildning och praktik så att studenterna smidigt kan övergå från utbildningens praxisgemenskap till praktikplatsens praxisgemenskap.

Praxisarenan kan således ses som en öppen, levande och gränsöverskridande lärande miljö med många olika kunskapskällor och producenter av kunskap. För att de idéer och vägledande principer Praxisarena-konceptet vilar på skall ha möjlighet att fördjupas, krävs även i fortsättningen ett stort mått av förtroende, tålamod, entusiasm och nyfikenhet från alla berörda aktörer inom arenan.

7.3 Innovationsarenan – luft under vingarna

Arcadas innovationsarena står för engagemang i ett kollektivt lärande. Som vi ser det handlar högskoleutbildning om levande, autentiska läroprocesser som grundar sig på ett ekologiskt grepp på relationen mellan människa och miljö. Den kan förliknas vid en *community of practice* (Wenger, 1998). I den relationen finns potential; människan både påverkar och påverkas och hennes handlingar har betydelse för helheten. I mellanrummen och sprickorna föds kreativitet. Det behövs luft under vingarna för att sätta igång och skapa, visionera och reflektera. Det gäller för studenten i hennes läroprocesser lika väl som för dem som arbetar med studenterna.

Hur kan man bygga upp en modell för en yrkeshögskolemiljö som samtidigt möter samhällsliga krav och brukarförväntningar och integrerar utbildningsuppdraget? Professionella har objektivt sett förutsättningar att agera som subjekt men för att möjliggöra ansvarstagande förutsätts en dialogisk relation till omgivningen. Fokus på studenten som subjekt blir möjlig när pedagogen (eller annan professionell) också behandlar sig själv med respekt och värdighet. Vi behöver alla de öppna landskapen där vi både kan växa och vara (the process of being). Vår egen frihetszon, vår möjlighetsvärld, platsen där framtidsdrömmar och hoppet lever, utvidgar vår handlings-, känslö- och tankerepertoar.

En traditionell lärarroll är i första hand individuell medan ett "lärarskap" innebär en tillhörighet i ett kollektiv, en gemenskap. För läraren och forskaren i en professionshögskola är arbetslivet och den studerande parter i en kontinuerlig, ömsesidig dialog. Strävan efter jämlikhet i de relationerna går via processer som synliggör olikheter i synsätt. Den grundläggande principen bygger på att möten mellan företag, organisationer, studenter, lärare, medborgare och brukare av tjänster, forskare, finansiärer, utgår från att alla har rätt till sin *utgångspunkt*. Olika behov, synpunkter, olika kunskapsformer, olika grad av medvetenhet och helhetssyn möts med respekt eftersom det man är och det man blir i mötet med andra är sammanvävt. Att mötas med kunskapsutveckling som mål förutsätter kritiskt tänkande i betydelsen reflektivt och kreativt. Ett sådant förhållningssätt där god anda och öppenhet råder möjliggör synteser snarare än kompromisser. Under processernas gång ger deltagaren sig rätt att

fördjupa sin ståndpunkt, att bli medveten om nya synsätt, ökar sin förståelse för andras utgångspunkter, inser konsekvenser och samband. Möten mellan discipliner, fack, professioner, programstrukturer, vetenskapssyner, arbetslivserfarenhet, utbildningstraditioner etc., internt redan inom högskolan, underlättar möten med externa parter och överbygger missförstånd och revirtänkande.

Öppenheten, friheten, luften – kreativiteten kan relateras till den existentialistiska tanken där frihet = ansvar. Att tala om "frihet under ansvar" är ett bekant uttryckssätt. Man talar också om ansvarsfrihet och avser t.ex. att en styrelse handlat korrekt och beviljas "frihet från skuld". Jag vill i det här sammanhanget introducera ett nytt uttryck: frihetsansvar. Det innebär att varje människa bär ansvar för sina tankar, ord, handlingar och inte kan skylla ifrån sig på omständigheterna. Ur ett socialt perspektiv betonar vi att det finns människor som behöver medvandrare i detta ansvarstagande. En professionell i socialt arbete kan här agera som den medvandrar för den utsatta, den ordlösa, den växande, till att bli ett subjekt i sitt eget liv. Paolo Freire (1972), som uttrycker att detta är människans ontologiska kallelse, utgår ifrån att det inte en självklarhet, att det inte finns en automatik i växandet och tillblivandet (the process of becoming).

Därför blir uppbyggnaden av ett *Place for space* en väg till en hållbar utbildning också i etisk och social bemärkelse. Ett komplext samhälle förutsätter en komplex utbildningsarena. Ett helhetstänkande där deltagare (studenter, lärare, arbetsliv, samhället i stort) bidrar till kunskapsutvecklingen är både demokratiskt och rimligt. Vilka kunskapsformer är legitimerade i dagens högskolevärld? Om vi vill främja medskapare av framtiden behöver vårt varumärke vara stadigt förankrat i den professionella högskolans mission och reella verklighet. Omgivningsförankring innebär såväl en bredd i nätverken som att vara "steget före" när det gäller samhällspåverkan. Samtidigt behöver det råda öppenhet för kreativitet (det oförutsägbara) som är en förutsättning för innovation (som kan tas i bruk). Kreativitet som föds i den dagliga verksamheten, i de mest oväntade situationer och sammanhang behöver tas tillvara.

Det behöver finnas utrymme för det som ger luft under vingarna ("space") och som förankrar vår verksamhet i den verklighet vi lever ("place") – hur skulle vi annars kunna bidra till social hållbarhet?

Camilla Wikström-Grotell, prorektor, prefekt, Avdelning för hälsa och välfärd, Arcada

Suppleant av FSKC:s styrelse 2006-2013

Åsa Rosengren, överlärare, Sociala området, Arcada

Ellinor Silius-Ahonen, överlärare i pedagogik, Arcada

Referenser:

Europa 2020 (2011). *The EU's growth strategy for the coming decade*. Tillgänglig: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm Hämtad 7.10.2013.

Freire, P. (1972). *Pedagogik för förtryckta*. Stockholm: Gummesson.

Julkunen, I, Rosengren, Å, Österlund-Holmqvist E, Pihlajamäki, E. (2012) Kollaborativt lärande i levande mångprofessionella kunskapsmiljöer. Ingår i Tuohino, N., Pohjola, A., Suonio, M.(toim.) *Sosiaalityön käytännönopetus liikkeessä*. Sosnet julkaisuja 5. Tampere: Juvenes print, 178-195.

Mohrman, K., Ma, W. & Baker, D. (2008). The Research University in Transition: The Emerging Global Model. *Higher Education Policy*, 21 (1), 5–27.

Lave, J. & Wenger, E. (1991). *Situated Learning – Legitimate Peripheral Participation*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

Nagel, N. G. (1996). *Learning Through Real-World Problem Solving. The power of integrative teaching*. California: Corwin Press, INC.

Nolan, M., Brown, J., Davies, S. Nolan, J. & Keady, J. (2006). *The Senses Framework: improving care for older people through a relationship-centred approach. Getting Research into Practice (GRiP)*. Report No 2. Project Report. University of Sheffield.

Payne, M. (2006). Kunskap för praktik. Ledning och utveckling. I Blom, B., Morén, S., Nygren, L. (red.) *Kunskap i socialt arbete: om villkor, processer och användning*. Natur och Kultur, 133-148.

Silius-Ahonen, E. (2013). En möjliggörande högskola med utvecklare., En omgivningsförankrad, brukarorienterad och utvecklingsdriven innovationsaren. I Silius-Ahonen, E. (red.). *ADIA: att utveckla högskolan som en innovationsarena*. Arcada Publikation 1/2013, 60-70.

Wenger, E. (1998). *Communities of Practices – Learning, Meaning, and Identity*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.

8

Utbildning i utveckling

Artikeln tillägnas Eini Pihlajamäki, samarbetspartner i utbildning, fortbildning, projekt och utvecklingsarbeten.

8.1 Det sociala området i förändring

Social- och hälsovårdens yrkesverksamma förutsätts i dag har god förändringskompetens. Nya befolknings-, förvaltnings- och servicestrukturer utmanar traditionella sätt att förhålla sig till såväl utbildning som forsknings- och utvecklingsverksamhet. Kännetecknande för den moderna framförhållningen är att vara i ständig beredskap och snabbt kunna svara på uppkomna behov.

I ny och kommande lagstiftning, exempelvis Hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010), den kommande socialvårdslagen (Social- och hälsovårdsministeriet 2012) samt de nationella utvecklingsprogrammen för social- och hälsovården KASTE I (2011) och KASTE II (STM 2008, 2012) uttalas att social- och hälsovården skall organiseras och förverkligas genom mångprofessionellt samarbete. Olika yrkesgruppers kompetenser skall förenas och förstärkas för att befrämja klientperspektivet och klientens bästa i servicen. Klientorienterade, kostadseffektiva servicehelheter skall utformas för att göra social- och hälsovården mera enhetlig.

Begreppet mångprofessionellt arbete innebär att experter från olika branscher samarbetar för ett gemensamt mål. Kontexten kan variera och exempelvis bestå av planerings- eller administrativa uppgifter, informationsinsamling eller arbete med enskilda klienter. (Isoherranen 2004, s. 14). Ett vanligt missförhållande i synen på det mångprofessionella arbetet är att olika yrkesgrupper gör samma sak. Det mångprofessionella arbetet förutsätter dock en stark professionsrelaterad expertis som används för att bygga upp en gemensam kunskap och handlingspotential. Det är således fråga om delad och inte gemensam expertis. Inom social- och

hälsovårdsbranschen innebär ett mångprofessionellt arbetssätt ett samarbete i team. Utgångspunkten är klientens behov och samverkan tillsammans med klienten för hans/hennes bästa.

Det mångprofessionella arbetssättet motiveras också med ett personalperspektiv där man funnit att arbetssättet, förutom god kvalitet i form av effektivitet i servicekedjor och resursanvändning, också ökar trivseln i arbetet (Juslin m.fl. 2013, Petri 2010, Reeves m.fl. 2010, Kristoffersen m.fl. 2006).

8.2 Utbildningen utvecklas

Kraven på nya arbetsmodeller och – metoder förutsätter att utbildningen förändras. Kompetens i mångprofessionellt arbete uppkommer inte av sig själv utan förutsätter en mångprofessionell utbildning med en läroplan som identifierar såväl yrkesspecifika som mångprofessionella kompetenser. Därtill behövs en pedagogisk modell som främjar problemlösning i mångprofessionella lärandemiljöer (Nurminen 2008, s. 173, Mann m.fl. 2009, s 224, 232).

Nätverket The Centre for the Advancement of Interprofessional Education CAIPE (2002) definierar mångprofessionell (interprofessionell) utbildning enligt följande:

“Interprofessional Education occurs when two or more professions learn with, from and about each other to improve collaboration and the quality of care”.

Utbildningsprogrammet för det sociala området (YH) samt utbildningsprogrammet för utveckling och ledarskap inom social- och hälsovård (HYH) har vid Yrkeshögskolan Novia i Åbo har sedan år 2010 förverkligats i enlighet med den mångprofessionella utbildningens principer. Läroplanerna var ett resultat av en utvecklingsprocess i samarbete med vårdutbildningarna där kompetensbaserade, mångprofessionella, resursförstärkande och utvecklingsinriktade läroplaner togs i bruk. Samtidigt omvandlades undervisningsverksamhetens strukturer och det bildades ett mångprofessionellt lärarteam med pedagogiska kompetenser som främjar mångprofessionalitet.

Det resursförstärkande perspektivet beskrivs av Juslin, Liljeroth och Vaartio-Rajalin (2013, s.5) som ett förhållningssätt där man fokuserar på det som fungerar i stället för på problemet. Positivt tänkande gör att människan känner sig stolt över sig själv och sitt sammanhang. Att vara betydelsefull och uppskattad skapar resurser och bidrar till en beredskap till nytänkande och utveckling. Det resursförstärkande perspektivet genomsyrar all pedagogisk verksamhet. Utbildningens organisering, arbetskultur och målsättningar finns dokumenterade i bland annat ett etiskt manifest och en pedagogisk manual. De interna utvecklingsprocesserna har i många fall fungerat som pilotförsök för modeller och metoder som sedan tillämpats på exempelvis klientarbetets metodverkstäder.

Inom Yrkeshögskolan Novia uttrycks i det sociala områdets utbildningar (Socionom YH, Socionom HYH) förändringskompetens som färdigheter i att omvandla och förnya kunskap för att motsvara den sociala servicens och dess klients behov. Det här utvecklingsinriktade synsättet konkretiseras i en forskningsstrategi där målsättningen är att utreda, utveckla och utvärdera mångprofessionell, utvecklingsinriktad och resursförstärkande yrkespraxis inom social- och hälsovårdsområdet i närregionen.

8.3 Utbildningen utvecklar

Socionom (YH och HYH) utbildningarna vid YH Novia förenar ett mångprofessionellt arbetssätt och det resursförstärkande samt det utvecklingsinriktade perspektivet i en modell baserad på projektfierat lärande. I praktiken innebär detta att man inom utbildningen driver eller är delaktig i olika utvecklingsprojekt i samarbete med det regionala arbetslivet.

Inom YH Novias fokusområde för forskning och utveckling "Äldres hälsa och livsvillkor" är projektverksamheten inriktad på äldreomsorg på distans. Genom virtuella, interaktiva tekniska lösningar kan studerande vara delaktiga i utvecklandet av serviceformer för äldre i isolerade miljöer. Studier inom äldreomsorg baseras på produktion av service. Teoretiska studier kan direkt tillämpas i resursförstärkande verksamhet. Det utvecklingsinriktade inslaget konkretiserats i deltagandet i utformandet av nya serviceformer.

Resursförstärkande metodutveckling för barn och familjer är ett annat centralt tema i utbildningarna. Temat motiveras med två parallella samhällsfenomen; en ökad klientcentrering eftersträvas samtidigt som det krävs en allt större kostnadseffektivitet. Ett sätt att uppnå båda målen är att koncentrera servicen för barn och familjer till exempelvis familjecenter (Hastrup m.fl. 2013). Studerande utvecklar resursförstärkande material för daghem och familjecenter utgående från teorier om barns resiliens och reflektivt föräldraskap. Materialen testas under praktikperioder och erfarenheterna samlas för ytterligare utveckling.

Inom den högre yrkeshögskoleutbildningen är hela läroplanen starkt utvecklingsinriktad. Alla studier inriktas på projektet "Attraktiv organisation" där man utvecklar en resursförstärkande organisationsmodell. I praktiken innebär detta att studerande under hela sin utbildning arbetar i mångprofessionella team.

Gemensamt för det sociala områdets utbildningar är att projektverksamheten kulminerar i lärdomsprov. Då fördjupar studerande sitt kunnande och sin utvecklingskompetens inom projekten.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att det sociala områdets yrkesgrupper står inför stora utmaningar. Förändringshastigheten tenderar öka och beredskapen för att hänga med sätts på prov. Det är därför av stor vikt att grunden i förändringskompetensen och det resursförstärkande perspektivet implementeras redan under utbildningen. Det här förutsätter i sin tur att regionala aktörer inom social- och hälsovård omfattar ett positivt samarbetsklimat. En kvalitativ utbildning är beroende av entusiastiska arbetsplatser, organisationer och personer!

Eva Juslin avdelningschef, programansvarig, PL, Yrkeshögskolan Novia, Åbo

Pia Liljeroth överlärare, PD, Yrkeshögskolan Novia, Åbo

Referenser:

- CAIPE. (2002). Interprofessional education.
<http://caipe.org.uk/resources/defining-ipe/> (hämtat 3.11.2013).
- Hastrup, A., Hietanen-Peltola, M., Jahnukainen, J. & Pelkonen M. (toim.)
Lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistaminen. Lasten Kaste-kehittämistyöstä pysyväksi toiminnaksi. THL Raportti 3/2013.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104345/THL_RAP2013_003_verkko.pdf?sequence=1 (hämtat 3.11.2013).
- Hälso- och sjukvårdslagen 1326/2010. www.finlex.fi (hämtat 3.11.2013).
- Isoherranen, K. (2004). *Moniammatillinen yhteistyö*. Vanda: WSOY.
- Juslin, E., Liljeroth, P. & Vaartio-Rajalin, H. (2013). *Resursförstärkande mångprofessionell yrkespraxis; social- och hälsovårdsutbildning i utveckling*. Vasa: Novia publikation och produktion.
- Kristoffersen, N., Nortvedt, F. & Skaug, E-A. (2006). *Grundläggande omvårdnad del 4*. 1 uppl. Stockholm: Liber.
- Mann, K.V., McFetridge-Durdle, J., Martin-Misener, R., Clovis, J., Rowe, R., Beanlands, H. & Sarria, M. (2009). Interprofessional education for students of the health professions: the seamless care model. *Journal of Interprofessional Care* 23(3), 224-233.
- Nurminen, R. (2008). Erilaisia näkökulmia moniammatilliseen yhteistyöhön. Ingår i: Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. *Enemmän yhdessä – moniammatillinen yhteistyö*. Helsingfors: WSOY.
- Petri, L. (2010). Concept analysis of interdisciplinary collaboration. *Nursing Forum* 45(2), 73-82.
- Reeves, S., Lewin, S., Espin, S., & Zwarenstein, M. (2010). *Interprofessional Teamwork for Health and Social Care*. Oxford: Blackwell.
- Social- och hälsovårdsministeriet (STM). (2012). *Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistaminen. Sosiaalihuollon lainsäädännön uudistamistyöryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2012: 21*. Helsingfors. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5065240&name=DLFE-22206.pdf (hämtat 3.11.2013).
- STM. *Nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (Kaste) 2008-2011*. Helsingfors 2008.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=DLFE-6902.pdf (hämtat 3.11.2013).

STM. *Det nationella utvecklingsprogrammet för social- och hälsovården (Kaste)* 2012-2015. Helsingfors 2012.
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=5197397&name=DLFE-18304.pdf (hämtat 3.11 2013).

9

Mission: Den åboländska välfärden

Året var 2003. Min tidigare kollega ringde mig och frågade om jag sett annonsen i ÅU där Det Finlandssvenska Kompetenscentret inom det sociala området söker en projektkoordinator. Uppgiften var att kartlägga barnomsorgen i Åboland.

På den vägen fick jag möjligheten att tillsammans med dig Eini, djupdyka ner i de åboländska servicestrukturerna inom social- och hälsovård. Under många möten i de dåvarande självständiga små skärgårdskommunerna kartlade vi befolkningsstrukturer. Vi plöjde möjligheterna för välfärdsservicen som tillgodoser invånarens behov från vaggan till graven. Du sökte erfarenheter från Nordens små samhällen och vi diskuterade med personalen i fokusgrupper för att få grepp om den verklighet invånarna lever i och vilken servicenivå och -behovet är.

"Till Åbo åker man nog för att köpa byxor, men läkaren skall finnas på ön" var ett konstaterande under ett möte i Korpo. Samma viktiga diskussion som även idag är högaktuell i diskussionerna kring kommunsammanslagningar och upprätthållande av service i kommundelarna ute i skärgården.

Våra arbetsrum fanns i Pargas. Till en början satt vi båda i stadshuset, sedan flyttade jag till dåvarande rådgivningshuset. Jag kommer speciellt ihåg en fredags eftermiddag då klockan var just efter två. Du ringde på den fasta telefonen och frågade varför jag var kvar på jobb då de andra i huset redan hade avslutat veckan med att ta ut arbetstidsförkortningen. Jag överraskad över ditt samtal och glad över att ha varit kvar på jobb svarade "jag jobbar inte för staden"...för precis så var det ju. Frihet under ansvar gällde!

Utbildning och införskaffande av ny kunskap och nya erfarenheter är något som jag också minns då jag tänker tillbaka till de år som vi jobbade på Fskompetenscentret. Speciellt var också lärdomen om att lita på processerna då känslan av uppgivenhet smög sig på. Sällan blir något riktigt färdigt utan vi är en del av ett större hjul som snurrar på. Ibland i takt, ibland i otakt.

Med din förmåga att lägga fram visioner och skapa sammanhang som får människorna att tänka utanför boxen hoppas jag att du nu tar tid att skapa härliga sammanhang till dig med det du tycker om och finner glädje av. Konserter, resor, sköna lata dagar på stugan och förhoppningsvis många långa friska pensionärsdagar!

Till sist vill jag med hjälp av Nalle Puh med några ord önska dig allt väl!

Underskatta inte värdet av att göra ingenting, av att bara ströva omkring alldeles ensam, lyssna på allt som man inte kan höra och bara ha det bra.

Petra Henriksson
skolkurator/ studiehandledare, Axxell, Pargas
Projektkoordinator på FSKC 2003-2006

10

Perhekeskukset – yhteinen arvopohja lasten- ja perheiden palveluihin

Eini har alltid haft fingret på tidens puls

Valtakunnallisesti perhekeskusten kehittäminen alkoi vuonna 2005 Perhehankkeessa (2005-2007), mutta jo sitä ennen monissa hankkeissa lapsiperheiden palveluja uudistettiin samanlaisin tavoittein. Suomeen perhekeskus tuli Ruotsista, Leksandin kunnassa vierailleen innostuksen myötä. Eturintamassa olivat monet ruotsinkieliset ja kaksikieliset kunnat, joilla oli muuta Suomea nopeampi "ensikosketus" Ruotsin ja muiden Pohjoismaiden kehitykseen. Tänäpä perhekeskuksella on sekä juuret että siivet. Tähän on vaikuttanut vuosien kehittämistyö sekä Kaste -ohjelmien (2008-2011, 2012-2015) tuki. Perhekeskus vahvistaa yhteisöllisyyttä ja mahdollistaa lasten ja vanhempien osallisuuden. Ryhmätoiminta, lasta odottavien vanhempien ryhmät, äiti-lapsi -ryhmät, isäryhmät, vauvaryhmät ja monet muut yhteisöllisyyttä vahvistavat toiminnot kuuluvat perhekeskukseen. Perhekeskuksen moniammatillinen yhteistyörakenne ja toimintatavat varmistavat ongelmiin puuttumisen heti niiden ilmetessä ja mahdollistavat tarvittaessa vaativankin avun saannin.

FSKC on aktiivisesti edistänyt palvelujen monialaista yhteistoimintaa ja kehittänyt perhekeskustoimintaa erityisesti ruotsin- ja kaksikielisissä kunnissa jo 2000-luvun alkuajoista lähtien. Eini on toiminut FSKC:n palveluksessa osaamiskeskuksen perustamisesta lähtien yhteensä yli kymmenen vuotta, ja ollut myös sen toimitusjohtajana luotsaamassa osaamiskeskuksen toimintaa ja työtä vahvalla sosiaalialan osaamisellaan. Projektien suunnittelun, kehittämishankkeiden raportoinnin sekä työkokousten, keskustelufoorumien ja koulutuksen järjestämisen ohella FSKC on toiminut ansiokkaasti arvioinnin tukena ja projektityöntekijöiden opastajana sekä hajallaan olevien projektien yhteistyön koordinoijana.

Kiinteät kontaktit etenkin suomenruotsalaiseen järjestökenttään sekä palvelu-, tutkimus- ja kehittämistoimintaan ovat nekin olleet perhekeskustoiminnan kannalta hyödyllisiä.

FSKC:n toiminnassa perhekeskusten voi nähdä kehittyneen ennalta ehkäisevien lapsi- ja perhepalveluiden lähtökohdista kolmessa ajallisesti päällekkäisessä, mutta maantieteellisesti erillisessä hankeryypässä. Nämä ovat Turunmaan hankekokonaisuudet, Länsi-Uudenmaan hankkeet sekä Helsingin ruotsinkielisen perhekeskuksen kehittämishankkeet. Hankkeiden tuloksena paikkakunnille perustettiin paikalliset tarpeet huomioon ottavat perhekeskukset. Näistä hankkeista perhekeskukset ovat levinneet muille kaksikielisille paikkakunnille, esimerkkinä Närpiön huhtikuussa avajaisia viettänyt perhekeskus. Punaisena lankana on ollut kunta- ja sektorirajat ylittävä yhteistyö, sosiaali-, terveys- ja koulutoimen henkilöstön varhaisen tuen osaamisvalmiuksien vahvistaminen sekä palvelurakenteiden ja menetelmien kehittäminen yhteistyössä eri hallintokuntien, ammattiryhmien ja kolmannen sektorin toimijoiden kesken.

10.1 Turunmaa

”Välfärdsprojektet i Åboland” (2003-2004) - hankkeessa haettiin kuntarajat ylittävää lapsiperhepalvelujen toimintamallia ja keinoja vahvistaa yhteistyötä ja osaamista. Perhetyö nähtiin tärkeäksi ja siihen oli mahdollisuus kouluttautua. Projekti kartoitti lapsiperhepalvelujen kokonaistilanteen projektikunnissa, ja nosti esille palvelurakenteen puutteen toimia ongelmia ennakoivasti. Näkökulma oli lastensuojelullinen, mutta kartoitusnosti esiin niin kunnallisen päivähoidon, terveydenhuollon, sosiaalityön, erityispalvelujen kuin myös muiden palveluntuottajien ehkäisevän työn ongelmakohdat. Keskiöön nousi kolmenlaisia kehittämistarpeita: peruspalvelujen roolin vahvistaminen, henkilöstön osaamisen lisääminen ja yhteistoiminnallisuuden edistäminen yli palvelu- ja toimialarajojen. Kartoitusraportti nosti toimivaksi ratkaisuksi perhekeskuksen yhteisenä resurssi- ja toimintamallina (Henriksson, 2004; Pihlajamäki & Henriksson, 2004).

Kehittämistyö jatkui Måsen (Mångprofessionell service – och utvecklingsenhet för barn och familjer i Åboland 2005-2007) projektissa,

jonka tavoitteena oli kehittää alueellinen palvelumalli lastensuojelun ehkäisevään työhön (Pihlajamäki 2005). Mäsen hankkeen tuloksena syntyi muun muassa Turunmaan perheneuvola, joka tarjoaa varhaista tukea perheille. Mäsen -hanke ennakoi myös tulevaa kuntaliitosta kokoamalla yhteen Turunmaan silloiset kahdeksan kuntaa (Dragsfjärd, Kemiö, Västansfjärd; nyk. Kemiönsaari ja Parainen, Nauvo, Korppoo, Houtskari, Iniö; nyk. Parainen). Eini vei eteenpäin perhekeskuksen ydinideoita; vanhemmuuden varhaista tukemista, palvelujen saatavuutta matalalla kynnyksellä, palveluneuvontaa ja ammattilaisten keskinäistä yhteistyötä. Vauhtiin päässyttä pyörää ei käynyt enää pysäyttämisen. Paraisten Familjehuset Ankaret (2008 -2011) -projekti jatkoi siitä, mihin Mäsen ylti. Eini oli kättilönä, kun sovitettiin yhteen vaatimusta ylisektorisesta yhteistoiminnasta, varhaisen tuen palvelumallista ja International Child Development Program (ICDP) -ohjelman arvopohjasta ja osaamisesta. Familjehuset Ankaret sai ”Kaste -kehittämisrahaa” osana Länsi-Suomen Remontti -hanketta (2008-2011). Nyt Paraisilla toimii perhekeskus, joka kokoaa samaan taloon äitiys- ja lastenneuvolan, perheneuvolan, varhaiskasvatuksen, puheterapia-, psykologia- ja koulukuraattoripalvelut sekä ehkäisevän väkivaltatyön ja perhekahvilatoiminnan.

Vuosien 2012- 2015 Kaste -ohjelmaan lasten, nuorten ja perheiden palvelujen kehittäminen sai oman osa-ohjelmansa. Ensimmäisen ”kastekauden”, kuntahankkeiden ja myös järjestökentän sitkeä kehittämistyö tuotti tulosta. Perhekeskus alkoi vakiintua lapsiperheiden ehkäisevän työn palvelumuotona. Perhekeskustoiminnan kehittäminen ja laajentaminen perheiden, kuntien, järjestöjen ja muiden toimijoiden yhteistyönä oli kirjattu hallitusohjelmaan. Tämä kirjattiin myös Lasten Kaste II -ohjelmaan. Eini pyydettiin paikalle, kun Turun seudun kunnat ryhtyivät valmistelemaan vuosien 2012- 2015 Kaste -ohjelmaan perhekeskushanketta Hyvinvoiva lapsi ja nuori. Eini valmisti pohjatekstit, yhteensovitti kuntien näkemykset, keskusteli kuntien palvelujohtajien kanssa sekä piti kiinni kaikille yhteisen osaamisperustan luomisesta ICDP -mallin mukaisesti. Kannustava vuorovaikutus ICDP - ohjelman päämääränä on edistää kaikissa lapsipalveluissa Lapsen oikeuksien sopimuksen toteutumista, kehittää henkilöstön kykyä ja herkkyyttä kuulla lasta sekä vahvistaa lapsen

osallisuutta. Hyvinvoiva lapsi ja nuori -hankkeelle myönnettiin valtionavustusta Lasten Kaste-osaohjelmasta vuosille 2013 -2015.

10.2 Länsi-Uusimaa

Länsi-Uudellamaalla kehittämisajatukset syntyivät varhaisen puuttumisen Varpu -hankkeen (2001-2003) myötä. Perhekeskuskehittämistä vauhditti ”Välmående barn – en gemensam angelägenhet i Västra Nyland” -projektin vierailu Ruotsin Leksandissa keväällä 2004. Leksandin mallin mukaista perhekeskusta kehitettiin vuosina 2003-2005 alueen kuudessa kaksikielisessä kunnassa (Tammisaari, Hanko, Inkoo, Karjaa, Pohja ja Siuntio). Tavoitteena oli saada aikaan aiempaa kokonaisvaltaisempi ja pitkäjänteisempi lähestymistapa perheiden kanssa työskentelyyn. Perheiden tarvitsemaan tukeen haluttiin vastata heti strukturoidun yhteistyön avulla. Kehittämisessä olivat mukana kaikki lasten ja perheiden kanssa työskentelevät tahot, joita olivat neuvola, päivähoito, koulu, oppilashuolto, terveydenhuolto, mielenterveyspalvelut jne. (Henriksson, 2005; Beijar, 2008).

Kehittämistyö läntisellä Uudellamaalla jatkui projektilla ”Familjecenter och välfärd för barnfamiljer i Västra Nyland” vuosina 2006 -2007 osana valtakunnallista Perhe-hanketta. Hankekuntien yhteisenä tavoitteena oli lapsiperhepalvelujen verkostoiminen ja yhteistyökäytäntöjen uudistaminen. Eräänä hankkeen keskeisenä osiona oli perhetyöntekijöiden kouluttaminen tukemaan lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta (Beijar, 2008). Projektien myötä perhekeskukset ovat rakentuneet ainakin Raaseporiin (Tammisaari, Karjaa, Pohja) ja Hankoon. Siuntiossa toimii kunnan ja MLL:n yhdessä ylläpitämä perhekahvila; ja Inkoossa on sekä seurakunnan että MLL:n ylläpitämänä useampikin perhekahvila.

10.3 Helsingin ruotsinkielinen perhekeskus

Myös Helsingin ruotsinkielisille lapsiperheille tarkoitettu perhekeskus syntyi Perhe-hankkeen tuella. Kehittämistyö alkoi vuonna 2005, ja vuodesta 2009 perhekeskus on toiminut osana Helsingin kaupungin ruotsinkielisten perheiden perhepalveluja (af Heurlin, 2008). Kehittämistyö pohjautui Tibir -hankkeeseen (2003-2005), joka oli käynnistynyt FSKC:n aloitteesta. Tibir oli

pitkälti koulutushanke, jonka tuotoksena syntyimuun muassa. perhetyön opetuspaketti "Metoder i familjearbete". Tibir –hankkeen avulla lisättiin ammattihenkilöstön kykyä tunnistaa tuen tarpeessa olevat lapset ja perheet varhaisessa vaiheessa, kehitettiin perhetyötä ottamalla käyttöön uusia menetelmiä ja kehitettiin eri ammattiryhmien, hallintokuntien ja kolmannen sektorin dialogista yhteistyötä. Pohjana oli vahva tutkimukseen ja näyttöön perustuva teoreettinen ote. Vuonna 2009 alkanut Sabir on jatkanut osaamisen ja työmenetelmien kehittämistä samoilla linjoilla painottaen myös asiakaslähtöisyyttä.

10.4 Pohjoismainen yhteistyö

Vuonna 2005 järjestettiin Stenungssundissa Ruotsissa ensimmäinen pohjoismainen perhekeskuskonferenssi, johon osallistui FSKC:n ja ruotsinkielisten perhekeskushankkeiden työntekijöitä. Konferenssi ja sitä edeltävä tutustumiskäynti Leksandiin 2004 loivat hyvän pohjan FSKC:n ja pohjoismaisten perhekeskuskehittäjien välille. Suomalaiset kävivät Ruotsissa tutustumiskäynneillä, osallistuivat Ruotsin kansallisiin konferensseihin ja verkostoituivat Ruotsin perhekeskuskehittäjien kanssa. Myös Ruotsista tultiin tutustumaan meidän perhekeskustoimintaan. Vaikka ihmiset vaihtuvat niin yhteys säilyi. Näiden tapaamisten yhteydessä puhuttiin mahdollisuudesta järjestää pohjoismainen perhekeskuskonferenssi Suomessa.

Pohjoismainen perhekeskuskonferenssi järjestettiin Espoon Dipolissa keväällä 2010. Konferenssin eräs keskeinen teema oli moniammatillinen yhteistyö perheiden kanssa. FSKC:llä oli konferenssijärjestelyissä merkittävä rooli. Eini toimi tuolloin FSKC:n toimitusjohtajana. Konferenssi osoittautui huikeaksi menestykseksi. Siihen osallistui viitisensataa aihepiiristä kiinnostunutta eri Pohjoismaista. Menestys yllätti myönteisesti myös konferenssin järjestäjät. FSKC:n pohjoismainen perhekeskusyhteistyö myötävaikutti siihen, että Pohjoismaiden osallistujamäärä (etenkin Ruotsista) oli suuri. Kiitoksia sateli monelta taholta.

Pohjoismainen yhteistyö jatkui, kun sosiaali- ja terveysministeriö sai Pohjoismaiden ministerineuvostolta rahoituksen yhteispohjoismaiselle perhekeskusjulkaisulle. THL vastasi julkaisun toimittamisesta. Syntyi

skandinaavinen Familjecenter i Norden – en resurs för barn och familjer – julkaisu sekä englanninkielinen Family centre in the Nordic Countries – a meeting point for children and families. Julkaisutoimituskunnassa oli myös FSKC:n edustus. Julkaisut valmistuivat Suomen puheenjohtajuuskaudella 2011 ja skandinaavinen julkaisu esiteltiin Pohjoismaiden sosiaali- ja terveysministeriöiden ministerikokoukselle saman vuoden toukokuussa.

Suomi ja FSKC ovat sittemmin tehneet yhteistyötä myös Pohjoismaiden ministerineuvoston rahoittamassa ”Tidiga insatser för sårbara familjer” – projektissa, jonka vetovastuu oli Nordens Välfärdcenterillä. Tästä yhteistyöstä syntyi muun muassa julkaisu ”Nordens barn - utveckling av nordiska familjecentraler” (Kouvonen toim., 2012). Viimeisin askel oli kesällä 2013 Norjan Tromsassa järjestetty pohjoismainen perhekeskuskonferenssi. Konferenssi järjestettiin englanninkielisenä, mikä mahdollisti myös kansainvälisen osallistumisen. Pohjoismaiset perhekeskusmallit ja Pohjoismaiden keskinäinen yhteistyö herättivät kiinnostusta laajemminkin maailmalla.

10.5 Kiitokset Eini!

Einistä on sanottu, että hänellä on aina ollut ”fingret på tidens puls”. Hän on tiennyt mikä on ajankohtaista, ja millä tavalla asiat pitää esittää päättäjille ja johtaville viranhaltijoille, jotta niihin tartutaan. Siinäkin vaiheessa kun karilleajo on uhannut, Eini on kyennyt pitämään kiinni valitusta suunnasta ja asetetuista tavoitteista. Hänellä on taito perustella esittämänsä asiat hyvin. Einin todella suuri ansio on se, että hän pystyy hahmottamaan tutkimustulokset ja käytännön haasteet sellaisella tavalla, että ne yhdistyvät. Lisäksi Eini pysyy aina rauhallisena, hän argumentoi asiansa huolella, loogisesti ja perustelee väitteensä yleensä tutkimustuloksilla.

Meillä on ollut ilo tuntea sinut Eini ja saada tehdä yhteistyötä kanssasi. Olet ollut monessa mukana ja samalla myötävaikuttanut perhekeskusten syntyyn ruotsin- ja kaksikielisissä kunnissa. Etenkin Turunmaan perhekeskushankkeessa panoksesi on ollut suuri. Olet pyrkinyt edistämään paitsi rakenteiden syntymistä, niin myös toimintatavan sisällöllistä kehittämistä. Myös suomenkielinen perhekeskustoiminta on saanut vahvan tukesi. Erityisen hienona koemme yhteisen arvopohjan hakemisen

perhekeskustyölle. Kun perhekeskus muodostuu eri sektoreiden, professioiden ja myös muiden kuin kuntatoimijoiden tuottamista palveluista, parantaa yhteinen arvopohja yhteistyön laatua ja tekee kokonaisuudesta toimivan. Nostit yhteisen arvopohjan viitekehykseksi Kannustava vuorovaikutus, ICDP –mallin , joka on mm. WHO:n hyväksymä ja pohjoismaisena tuotteena soveltuu meille hyvin. Keskeinen kulmakivi työssäsäi onkin ollut uudistaa rakenteita unohtamatta sisältöä.

Marjatta Kekkonen
Erityisasiantuntija, THL

Mia Montonen
Utvecklingschef, anställd på FSKC sedan 2006

Riitta Viitala
Kasvatustieteiden maisteri

Lähteet:

af Heurlin, Eva (2008) Rapport över utvecklandet av Svenska familjecentret i Helsingfors, FSKC Arbetspapper 5/2009

Beijar, Katarina (2008) Familjecenterbaserad verksamhet I Västra Nyland – central processer och resultat. FSKC 3/2008.

Halme Nina, Kekkonen Marjatta ja Perälä Marja-Leena (2012) Perhekeskukset Suomessa. Palvelut, yhteistoiminta ja johtaminen. Raportti 62/2012. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Henriksson, Petra (2004) Barnomsorgen i Åboland – en kartläggning av kommunernas resursser och utvecklingsbehov samt förslag till lösningar. Vårldsförskolan i Åboland. FSKC.

Henriksson, Petra (2005) Från visioner till verksamheter. Rapport över utvecklandet av familjecenterverksamheten I Västra Nyland. FSKC.

Kekkonen Marjatta, Montonen Mia and Viitala, Riitta (ed.) Familjecenter i Norden – en resurs för barn och familjer. Nordiska ministerrådet. Köpenhamn 2011. Oy Fram Ab.

Kekkonen, Marjatta, Montonen, Mia and Viitala, Riitta (ed.) Family centre in the Nordic countries – a meeting point for children and families. Nordic Council of Ministers. Copenhagen 2012. Oy Fram Ab.

Kouvonen, Petra (2012) Nordens barn – utveckling av nordiska familjecentraler. Resultat från projektet Tidiga insatser för familjer. Nordens Valfärdcenter. Inspirationshäfte.

Pihlajamäki Eini, Henriksson Petra (2004) Åboland – Turunmaa. Artikkel i julkaisussa Sosiaalihuollon verkostoituvat erityispalvelut. Selvityksistä suunnitelmiin Varsinais-Suomessa. Länsi-Suomen lääninhallituksen julkaisusarja nro 3/2004, s. 60 – 78.

Pihlajamäki, Eini (2005) Projektplan: Mångprofessionell service- och utvecklingsenhet för barn och familjer i Åboland. FSKC (opublicerad).

Pihlajamäki Eini, Kalland Mirjam, Andersson, Gun Det finlandssvenska kompetenscentret. Verksamhetsplan 2002. Rapport över en planeringsprocess åren 2000-2001 berättelse från planeringsprocessen. Svenska social- och kommunal högskolan.

Verksamhetsberättelser för åren 2002-2005. Ab det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

Vår verksamhet. Åren 2006-2012. Ab det finlandssvenska kompetenscentret inom det sociala området.

11

Brev till bossen (och kollegan)

”När det som bäst varit har, har det möda och arbete varit ” började Ulf Ahrenberg sitt tal till Eini under personaljulfesten när hon skulle avgå som VD. Det är en fras som nog beskriver Eini, som varit en riktig arbetsmyra. Tanken med denna artikel var att skriva om Eini som kollega och chef och att artikeln skulle skrivas av kolleger och då blir arbetet en del, men som det framkommer i denna artikel har Eini också haft en stor betydelse med tanke på kollegernas personliga utveckling.

11.1 Mias väg till utvecklare

Jag träffade Eini första gången våren 2006, när jag började mitt arbete på FSKC. Jag hade endast lite erfarenhet och visste ingenting om kompetenscentrumverksamheten. Allt var nytt för mig, en hel massa människor på personalmöten och bilden av Eini, som då kom från Åbo blev till en början ganska otydlig. Det som dock kom fram var att Eini var en person med bestämda och starka åsikter och en del upplevde henne som skrämmande och var t.o.m. lite rädda för henne.

På hösten 2006 åkte vi med Uffes bil till oskedagarna (årliga, nationella kompetensecenterdagar) i Taipalsaari och under denna resa upplever jag att jag blev mera bekant med Eini och nu minns jag inte mer vad det var fråga om, men det var något vi diskuterade och jag fick en inblick av en mindre skrämmande men mycket kunnig Eini. Det som redan då kom fram var att hon kunde en hel del om utvecklingsarbete och kände bra till den verksamhet som kompetenscentren sysslade med.

När FSKC blev utan VD i augusti 2007 axlade Eini utan vidare ansvaret som VD. Då var vi flera i personalen som var nöjda med att ha henne som chef. Jag kommer ihåg en höstdag när jag och Uffe tågade in i Einis och sade att vi tyckte att hon borde ta chefsjobbet på mera permanent basis. Jag skulle kunna tro att vårt initiativ visade att Eini hade personalens stöd och det tror jag att påverkade beslutet att tacka ja till VD-posten. När Eini blev chef, blev

jag projektchef för FSKC. Den tiden innebar för mig personligen en utvecklings- och lärdomsprocess. Jag fick lära mig mycket om både kompetenscenterarbetet, men också om aktiebolag och det sociala området. Jag upplever att vi jobbade bra ihop, trots att vi inte alltid var av samma åsikt. Då fick jag ofta frågan *"hur tänker du om detta"*. Den frågan innebar att jag blev tvungen att reflektera och motivera kring mina åsikter, vilket var jätte bra.

Som chef var Eini en person som jag tror att personalen upplevde att de kunde lita på. Eini kunde sin sak och fastän vi i personalen jobbade hårt, så jobbade hon ännu hårdare. Då år 2007 när Eini tillträdde som VD så fanns det mycket oklarheter kring kompetenscenterverksamheten och då lovade hon stanna kvar i två år tills läget lugnar sig. Nå läget har inte lugnat sig, men det kanske aldrig mera gör det heller.

Fast Eini varit klar med det att hon skulle vara VD bara i två år, så var det många som blev förvånade över att hon faktiskt ville avgå från VD-posten och återgå till att vara utvecklingschef. Samtidigt gjorde hon beslutet om att gå i deltidspension, vilket också överraskade många.

Som utvecklingschef på FSKC, får man jobba mera praktiskt och närmare verkstadsgolvet, än man som VD har möjlighet till. Eini har alltid betonat att FSKC finns till för ägarna och trots att Eini skötte VD-uppdraget suveränt, så tror jag att hon på riktigt trivs bättre med att jobba med *"händerna i leran"*. Som kollega har det varit skönt att ha en kollega som arbetar med likadana uppgifter som jag. Fastän Eini under de sista åren har haft sina egna *"projekt"* och arbetat från Åbo, så har man vetat att hon finns där ifall man behöver fråga, checka upp eller fundera tillsammans. Å andra sidan, det att hon inte varit dagligen närvarande i Helsingfors, har också bidragit till jag har haft en möjlighet att utvecklas i min egen roll som utvecklingschef och för tillfället känner mig tillitsfull till att vi (på FSKC) kommer att klara oss utan Eini och att vi inte kommer att behöva ringa upp henne under hennes pensionsdagar.

När jag rört mig på fältet (inom det sociala området), så får jag ofta att frågan: *"Jobbar du med Eini?"*. Efter ett jakande svar får jag höra om det samarbete med som personen ifråga har haft med Eini, oftast kryddat med lovord för

Einis engagemang och kunskap. Dessa diskussioner beskriver nog Einis stora nätverk och det omfattande arbete hon gjort inom det sociala området i Svenskfinland.

Inför pensionsdagarna är det många som har undrat över ifall Eini verkligen kommer att kunna lämna arbetet. Jag tror att redan tiden som deltidspensionär har visat att trots att Eini tidigare har arbetat mycket, så har hon också ett annat innehåll i sitt liv och jag tror och önskar att hon har framför sig innehållsrika och trevliga pensionsdagar och att hon ändå nu och då kommer ihåg oss, sina kolleger.

11.2 Anns självreflektion i arbetet

Jag kom först i kontakt med Eini genom en lediganslagen forskarsocialarbetartjänst. Jag blev kallad till intervju och det kändes spännande. Det var Eini och Ilse som intervjuade. Frågorna under intervjun kretsade kring själva tjänsten men även kring andra frågor, vilket förbryllade mig. Eini och Ilse bad mig även att reflektera kring mitt eget arbete som jag hade inom psykiatrin. Jag ombads att tänka på vilka utvecklingsbehov det fanns inom det sociala arbetet som jag utförde. För mig kändes det ovanligt att tänka på mitt arbete med ett utifrån perspektiv. Speciellt när jag upplevde att de egna påverkningsmöjligheterna var så små.

Nåväl, forskarsocialarbetartjänsten gick till någon annan, men det dröjde inte länge förrän nästa chans dök upp. Jag hade blivit nyfiken och ville få nya infallsvinklar på det sociala arbetet och fältet. Nästa kontakt med Eini kom när jag fick anställning inom projektet "Svensk utvecklingsenhet för socialt arbete 2006-2008". Eini var formellt min förman även om projektet ägdes av Helsingfors stad. Mitt arbete gjordes inom ramen för projektet men Eini var min chef. Det var en dubbelroll för oss båda men vi hittade våra roller.

Det var intressant att arbeta under Einis ledarskap. Hennes syn och erfarenhet av sociala området fascinerade mig och lämnade mig ofta med många frågor och tankar i huvudet. För mig var det en ny värld och kopplingen mellan socialpolitik, socialt arbete, kommunalpolitik och praktik fick nya betydelser och innebörd. Man kan säga att det blev starten på vad man skulle kunna kalla professionell självreflektion i arbetet. Det tog ett tag

att ta till sig denna värld, som var så ny för mig. Nyfikenhet och stävan efter att lära mig mer gjorde att man gärna steg upp på morgonen och for på jobb. Som VD för FSKC var Eini ibland ganska upptagen och det var ofta fullt upp. Detta hindrade henne inte ifrån att ta sig tid att lyssna när man hade något som man undrade över.

Att arbeta för och under Eini är roligt och inspirerande. Eini har en förmåga att få en att reflektera över vad man gör och förstå innebörden i ens arbetsinsats. Hennes kunskap och kompetens inom det sociala området framträder i allt som hon tar sig an. Insynen i ministeriernas sätt att arbeta, erfarenheten av det kommunala arbete och kontakten till praktiken skapar ett arbetssätt som gör att flera nivåer aktiveras. Eini har en förmåga att göra sig förstådd i många olika sammanhang.

Ifall man har arbetat med Eini så vet man att hon verkligen engagerar sig i det hon gör. Hon tar sig även tid att höra på och stötta arbetskollegor. Jag kommer väl ihåg när hon sa till mig angående samarbete. *"Du ska inte ringa, du ska inte maila utan du ska faktiskt gå dit och träffa människor, prata med dem och bli bekant."* Det är något som man nästan glömmer bort ibland, att skapa den där personliga kontakten, när det är så enkelt att sitta på sitt rum och maila eller ringa. Det är också lätt att glömma bort, när det är så mycket att göra, man stressar och hinner inte med. Då blir egentligen den personliga kontakten ännu viktigare och tillför balans i vardagen.

Eini är nu på väg att gå i pension men arbetet tar inte slut. Hennes arbetsinsatser lever kvar i form av rapporter, arbetspapper, artiklar och såklart genom de personer som hon har mött och berört under sin arbetskarriär. Inför pensioneringen kan jag bara säga ett varmt tack för allt det gemensamma arbetet och skratten samt de många kluriga, tankeväckande frågorna, som har lett mig framåt.

Mia Montonen, utvecklingschef, anställd på FSKC sedan 2006

Ann Backman, Projektkoordinator för DelSam II i Österbotten, FSKC
Projektarbetare/projektplanerar på FSKC 2008-2009, frilansarbetare på FSKC 2010

12

För FSKC i den minsta detaljen, i den stora bilden och mot horisonten

Eini, med en klurisk glimt i ögonvrån sade du åt oss då vi träffades 2010, att som VD får man verkligen fundera noggrant vilken tillställning man väljer att besöka. Med det menade du att det ibland, eller tillräckligt ofta, är svårt att välja vilket möte, vilket seminarium, vilket projekt, vilket initiativ och vilken linje man som representant för FSKC, men också som representant för hela kompetenscenternätverket, skall fördela sin tid och sitt intresse för. Det var klokt sagt och det du sade stämmer mer än väl också idag. För FSKC och kompetenscentren är utbudet av uppslag nästan oändligt och gärna väljer man det rätta. Vi vill läsa i ditt råd att du inte bara menade att de gäller att välja rätt hur vi använder den fysiska tiden för ett enskilt möte, utan vi antar att du också syftade på vårt ansvar för vad vi lyfter upp på agendan. Det mötet vi väljer att gå på kan för en lång tid påverka vår egen verksamhet och hur vi engagerar våra resurser. Valet påverkar dock också det som blir verklighet för den professionella praktikern och icke minst klienten, barnen, senioren, familjen, dig och mig. Ansvar för det rätta vägvalet kan kännas tungt. Den stimulans som ett rätt val ger är dock oslagbar. Vi vet att ditt jobb på FSKC har varit stimulerande.

12.1 Detaljen

Till VD:ns vardag hör sålunda mötet. Med mötet kommer detaljen. Ditt minne - Eini - aktiveras med stor sannolikhet ibland kring förberedelsen av ett styrelsemöte, en bolagsstämma, ett byråmöte, ett lunchmöte. Du kommer antagligen ihåg den fantastiska mängden detaljer du skulle hantera förrän paragrafen stod vacker och klar på föredragningslistan. Det var ingen skillnad på siffran eller bokstaven. Detaljens korrekthet avgjorde paragrafens framgång. När vi vågar säga att vi känner dig och när vi sett resultatet av ditt arbete, får vi också påstå att du förberett dina möten synnerligen väl och in i denna minsta detalj. Spåren av din ambition att komma till goda resultat

genom också mötet syns i de dina hundratals anteckningar, framträdanden och beslut. Du har säkert inte glömt t.ex. de detalj- och mötesrika två åren som föregick den nordiska familjecenterkonferensen eller de olika versionerna av K5-processorganisationen som vi granskade näst intill perfektion.

Till VD:ns vardag hör också obönhörligen administrationen. Administrationen är den delen av verksamheten som för många av oss förblir osynlig, tråkig och t.o.m. överklig. Administrationen är något som vi förväntar oss att alltid är i ordning, att den inte stör substansverksamheten och att den inte tar någon nämnvärd tid i anspråk. Administrationen står och faller också med förmågan att hantera detaljen. För det första kunde vi snabbt konstatera att din administration var i ordning. För det andra kunde vi se att det administrativa fått ett tillräckligt utrymme på ditt arbetsbord, men att insatsen med stor sannolikhet utförts utanför tjänstetid. Och för de tredje kan vi berätta att du Eini besparat dina medarbetande nätverk på en massa detaljer och administrativ ångest.

12.2 Den stora bilden

När detaljen är i ordning är det lättare att se bilden av det större. Med det större syftar vi på de helheter som har haft en alldeles speciell betydelse för hur FSKC utvecklats under de senaste åren. Vi kan idag se att de avgöranden och val av linje som du Eini trott på håller över tid och rum. Genom dessa avgöranden återspeglas din talang för strategiskt förnuft.

I sammanhanget är det värt att lyfta upp två helheter. Vi har av en uppsjö av exempel valt att beröra två, eftersom som vi tycker att dessa det förtjänar. Det som har genererat oss mycket arbete under de senaste åren, och det lyckligtvis, är utfallet av processen som siktade på att utvidga Mathilda Wrede familjen. Med facit på hand kan vi nu säga att Mathilda Wrede-institutets breddade bas har hjälpt oss avsevärt i den skarpa konkursen om manöverutrymmet på det sociala området såväl lokalt, nationellt som internationellt. Vi har nu fått en tillräckligt balanserad kritisk massa för institutet. Institutets rent geografiska omfattning har gett oss en legitimitet som annars hade varit svår att mobilisera i denna tid av högst speciella utmaningar. Inom det större institutet kan vi också registrera en stark vilja

för mångsidig substansutveckling. Den något större familjens utflykter riktar sig nu till långt flera vita områden på kartan. Resorna tar längre tid i anspråk och familjefesterna börjar bli tradition.

Ett andra bevis på talangen för strategiskt förnuft är Eini ditt envisa arbete nätverket till fromma. För FSKC är det fungerande nätverket och nätverken en ödesfråga. Vår organisation behöver t.ex. personal- och utvecklarnätverket nästan varje dag. Även om uppgiften att hålla ihop de komplexa nätverken är näst intill omöjlig gav du aldrig upp. Dag ut och dag in lyckades du motivera mycket olika personer med mycket olika behov och agenda att jobba för det gemensamma nätverket och också för FSKC. Vi kan se att ditt engagemang vid VD-bordet var avgörande för nätverkets blomstringstid. Genom nätverket lyckades du skapa en så stark polyfon stämma att nätverket inte enbart genererade substans utan också ett starkt förtroende för FSKC som aktör.

12.3 Horistonen

Det är dags att släppa greppet om de otaliga mötesdetaljerna och rikta blicken från vissa strategiska val mot horisonten. Då vi insåg, kanske sist och slutligen och åtminstone i november 2010, att det finns krafter som vill föra vårt sociala område ut på nya och djupare vatten, fick vi stanna upp och fundera ordentligt. Skulle vår båt vara sjöduglig också i morgon? Skulle segelytan vara tillräcklig? Skulle de andra fartygen vilja ha oss med i konvojen? Med dessa tankar i bagaget sökte vi svaren på frågan om huruvida det skulle finnas en plats i framtiden för det sociala området, för det sociala områdets utveckling och därmed ett FSKC. Vi visste redan då det begav sig att vi först och främst måste hitta ett svar på en grundfråga för att kunna hävda oss i de sammanhang som vi svagt kunde se växa vid den där horisonten där någonstans. Och den grundfrågan var och är fortfarande – vad är det svenska i allt detta?

Vi insåg att om vi inte lyckas definiera vad det svenska är och motivera vår egen tomt kommer vi att misslyckas med att ens bli inbjudna till förhandlingsbordet. Vi fick ta några steg tillbaka. Vi fick leta efter hur vi tänkt det från början och vilka hade varit de framgångsrika argumenten. Igen en gång fick vi se att ett stiligt svar redan tidigare hade mobiliserats,

förädlats och förts till en syntes av en bekant person och hennes nätverk. Vi har aldrig gett avkall på den argumentationen och motiveringen. Anteckningen finns kvar i den allra senaste kommentaren. Det är nu i högre maktens händer om den vår föreslagna farled får ritas in på sjökortet som för oss dit till den där horisonten.

Det kan till synes se ut som en detalj. Men detaljen har fötts ur strategiskt förnuft och den har mött förståelse.

12.4 Och ännu några ord

Eini Pihlajamäki, vi har försökt se på en del av ditt arbete som VD för FSKC. Vi har försökt släppa in ljuset genom vissa utvalda fönster för att belysa också innegården av VD:ns uppdrag. Vi har försökt ge synlighet åt en del knutar av jobbet som ofta kan förbli tysta och mörka. Men vi har också försökt visa på ljuset som du släppt ut i rymden. Någon måste faktiskt tända lampan och som ger ljuset för att vi andra skall se att det finns hopp och substans att landstiga på där ute i mörkret. Rymden är gränslös och det är också energin du Eini gett FSKC.

Torbjörn Stoor, VD, FSKC sedan 2010

Medlem av FSKC:s styrelse 2008-2010

13

Einis skuta kastar loss

(Melodi: Så länge skutan kan gå)

Vår kära Eini ska gå
Ja, det är svårt att förstå
Att också hennes kalufs någon gång ska bli grå
Så länge hjärtat kan slå
Så måst' vi hoppas ändå
Att vi till henne kan ringa och goda råd få

För hon har lobbat och koordinerat
Inför styrgrupperna presenterat
Hon har med pondus och vett
Med fakta myndigt försett
Tjänstemännen och -kvinnorna så de har sett

Att för att snickra en plan bör man ha en vision
Inte bara om vem som ska betala
Utan också idéer om intervention
Så effekter blir fenomenala

Och det är sånt som hon kan
Vår kära Eini, minsann
Med blott en blick kan hon sätta på plats machoman
Med siktet bakåt vi fann
I den tiden som svann
Att hon duster på rad mot byråkraterna vann

Du gått med glädje på jobb fast du lidit
Du har rest mycket och stigit upp tidigt
Ja, du har stretat och gnott
I flera städer du bott
Men i spårena dina har utveckling grott

Det är en rasande tur att vi haft dig, vår vän
Och kunnat valsa med dig i projektvärlden
När pengarna tagit slut har vi sökt omigen
Finansiering för mänskliga värden

Så länge Eini var här
Var det inget besvär
Vi snickrat nya sociala projekt här och där
Men nu när Eini ska gå
Vill vi att du ska förstå
Att din insats ännu länge hos oss ska bestå

Petra Zilliacus, familjerådgivare, Åbolands familjerådgivning,
Familjehuset Ankaret, Pargas

AB DET FINLANDSSVENSKA KOMPETENSCENTRET
INOM DET SOCIALA OMRÅDET – FSKC
Göksgränden 3 a A, 00500 HELSINGFORS
www.fskc.fi